

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT KOMUNIKAČNÍCH STUDIÍ A ŽURNALISTIKY
KATEDRA ŽURNALISTIKY

**Mediální obraz dr. Edvarda Beneše v letech 1945 a
1948 v Rudém právu a Svobodném slovu**

Bakalářská práce

Autor: Adéla Plánková

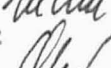
Konzultant: PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Praha 2006

Prohlašuji, že jsem tuto práci napsala sama jen s použitím uvedené literatury.

Práce obsahuje 67 527 znaků.

V Praze dne 15. 5. 2006

Tato diplomová práce byla obhájena dne: 19.06.06
a hodnocena stupněm: velmi dobře
Předseda komise:

Děkuji svému konzultantovi Ph.Dr. Petru Bednaříkovi, Ph.D. za užitečné podněty a připomínky poskytované při konzultacích a rodičům za podporu během celého studia.

SCHVÁLENO

Příhláška bakalářské diplomové práce

Jméno studenta: Adéla Plánková

Semestr: IV.

Mediální zaměření: tisk

Název práce: Mediální obraz dr. Edvarda Beneše v letech 1945 a 1948 v Rudém právu a Svobodném slovu

Dominantní část práce: Stat'

Základní vymezení tématu (stanovená hypotéza):

Práce bude zkoumat, jak Rudé právo a Svobodné slovo zachycovaly osobu dr. Edvarda Beneše, a to v roce 1945, po jeho návratu z exilu, a v roce 1948, kdy abdikoval. Cílem práce je zjistit, jak byl Edvard Beneš zobrazován v kritických poválečných letech a jak se změnil pohled na něj v roce 1948 pod vlivem nástupu komunistické strany k moci.

Zajímá mě rozdíl, mezi tím, jak o Benešovi psalo Rudé právo, které bylo stranickým listem Komunistické strany Československa, a jak o něm informovalo Svobodné slovo, ústřední tisk Československé strany národně socialistické, která byla politicky Benešovi nejbližší. Součástí práce je zkoumat nejen obsah článků, ale také provést statistickou analýzu počtu publikovaných článků ve vybraných ročnících obou listů.

Základní charakteristika projektu:

Článek – analýza, který bude pojednávat o zobrazování Edvarda Beneše v poválečném Rudém právu. Článek bude určen pro časopis Týden nebo Reflex.

Seznam základní literatury:

kolektiv autorů: Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků; Státní ústřední archiv a CEMES, Praha, 2002

kolektiv autorů: Analýza obsahu mediálních sdělení; Karolinum, Praha, 1998

Brod T.: Cesta československých komunistů k moci v letech 1945-1948; Magnet-Press, Praha, 1990

Brod, T.: Osudný omyl Edvarda Beneše 1939-1948 : československá cesta do sovětského područí; Academia, Praha, 2003

Drápala M.: Na ztracené vartě Západu; Prostor, Praha, 2000

Kaplan K., Tomášek D.: O cenzuře v Československu v letech 1945-1956; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 1994

Kaplan K.: Mocní a bezmocní; Sixty-Eight, Toronto, 1989

Kaplan K.: Poslední rok prezidenta; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 1993

Kaplan K.: Poválečné československo; M. Svoboda, Mnichov, 1985

Kaplan K.: Československo v letech 1945-1948; Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1991

Kocian, Jiří: Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948; Doplněk, Brno 2002

Kocian J.: Poválečný vývoj v Československu – 1945-1948; Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1993

Univerzita Karlova v Praze			
Fakulta sociálních věd			
Došlo dne:	- 7 -09- 2004	-1-	
C.j. 8762	Příloh:	Skartační heslo:	
Přiděleno:	K2		

Mikulka J., Schelle K.: Edvard Beneš – politik a státník; Masarykova univerzita, Brno, 1994
Peroutka F.: Byl Edvard Beneš vinen?; H & H, Jinočany, 1993
Táborský E.: President Edvard Beneš; Hoover Institution Press, Stanford, 1981
Zeman Z.: Edvard Beneš; Mladá fronta, Praha 2000

periodika: Rudé právo – ročníky 1945 a 1948
Svobodné slovo – ročníky 1945 a 1948

Jméno konzultanta: PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Datum: 7. září 2004

Podpis studenta:

Adela Plenková

Podpis konzultanta:

Petr Bednařík

Obsah

I. Úvod	6
Použité metody práce	7
II. Mediální obraz dr. Edvarda Beneše v letech 1945 a 1948 v Rudém právu a Svobodném slovu	
1 Kapitola: Deníky v poválečném období.....	8
1.1 Omezení tisku.....	8
1.2 Svobodné slovo.....	10
1.3 Rudé právo.....	11
2 Kapitola: Dr. Edvard Beneš.....	12
2.1 Osobnost dr. Edvarda Beneše.....	12
2.2 Poslední roky druhého presidenta.....	17
3 Kapitola: Mediální obraz	18
3.1 Rok 1945: triumfální návrat	18
3.1.1 Rudé právo	19
3.1.2 Svobodné slovo.....	20
3.1.3 Srovnání	22
3.2 Rok 1948: poslední rok presidenta	23
3.2.1 Osudný únor	23
3.2.1.1 Rudé právo	25
3.2.1.2 Svobodné slovo	27
3.2.1.3 Srovnání	29
3.2.2 Abdikace	30
3.2.2.1 Rudé právo	32
3.2.2.2 Svobodné slovo	32
3.2.2.3 Srovnání	33
3.2.3 Smrt demokracie	33
3.2.3.1 Rudé právo	35

3.2.3.2 Svobodné slovo	36
3.2.3.3 Srovnání	38
III. Závěr	40
IV. Resumé	42
V. Prameny a literatura	43
VI. Obrazová příloha	45

I. Úvod

"Někdy koncem dvacátých let napsal Karel Čapek v jednom ze svých sloupků v Lidových novinách o Edvardu Benešovi, že je politikem, který by si nejvíce ze všech tehdejších československých politiků mohl právem stěžovat na nevděk veřejného mínění. Tahle Čapkova poznámka platí dodnes."¹

Edvard Beneš je i osmapadesát let po své smrti stále kontroverzním tématem. Nesouvisí to jen s tím, že je podepsán pod poválečnými dekrety, které jsou stále diskutovanou mezinárodní politickou otázkou. Dr. Beneš byl hlavním aktérem Mnichovského diktátu a jednou z hlavních postav únorového převratu v roce 1948.

Dnes už se na obě události díváme s odstupem více než půl století, známe historická fakta. Tehdy byla situace jiná a lidé, kteří jsou dnes sami součástí historie, tuto historii tvořili. Jeden z důvodů, proč jsem si zvolila jako téma postavu prezidenta Beneše byl zájem zjistit, jak se tehdy na tohoto člověka dívaly noviny. Jaký byl na E. Beneše pohled, ne jako na historickou postavu, ale jako na současného prezidenta.

Co mne zajímalo hlavně byla poválečná léta, kdy nejsilnější politickou stranou byli komunisté. Pomocí ministerstva informací, v čele s komunistou Václavem Kopeckým, měli vliv na fungování českých médií. Chtěla jsem vědět, jak moc využili tohoto vlivu u osoby Edvarda Beneše.

Tato práce je rozdělena do čtyř podkapitol podle události, kterou popisují. Ke každé události nejprve uvedu historická fakta a poté analýzu článků a výsledek srovnání.

Cílem je zjistit, jakým způsobem psal o tehdejším prezidentovi tisk. Vybrala jsem léta, která byla pro Edvarda Beneše zásadní, a to poválečný návrat z exilu v roce 1945 a potom jeho účast na únorovém převratu v roce 1948 a jeho abdikaci a úmrtí v témže roce.

Pro zkoumání mediálního obrazu dr. Edvarda Beneše jsem zvolila dva tehdejší deníky, a to Rudé právo a Svobodné slovo. Důvodem bylo srovnání tiskového orgánu Komunistické strany Československa, která nebyla Benešovi příliš

¹ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 8.

nakloněna, a tiskového orgánu Československé strany národně socialistické, která měla k Benešovi politicky nejbliže.

Po výběru deníků jsem vymezila období, která budu zkoumat. Šlo mi o výběr období, která budou v případě osoby Edvarda Beneše odlišná. Nakonec jsem zvolila rok 1945, tedy přivítání prezidenta při návratu z exilu a rok 1948, který byl posledním rokem života Beneše a rokem, kdy nastoupili komunisté k moci.

Po dohodě s konzultantem jsem se rozhodla nezkoumat celé roky, ale vybrat pouze důležitá období. U roku 1945 jsem se zaměřila na první měsíce po návratu, tedy květen, červen a červenec. U roku 1948 potom na první tři měsíce roku, kdy probíhal politický převrat, dva týdny z června, kdy prezident Beneš abdikoval, a měsíc září, na jehož začátku Edvard Beneš zemřel.

Roku 1948 jsem věnovala větší prostor, protože bylo možné sledovat proměny zobrazení Edvarda Beneše v závislosti na politickém systému. Nicméně jsem se snažila věnovat pozornost hlavně osobnosti Edvarda Beneše a tudíž nepopisuji do hloubky historické události.

Ze zkoumaného materiálu jsem vyloučila téma Benešových dekretů, hlavně pro jeho obsáhlost a diskutabilnost. V novinách byly přetiskovány dekrety v plném znění bez jakýchkoliv komentářů, které by přiblížily názory prezidenta Beneše. Dekrety nejsou zahrnuty ve statistice počtu článků, ani se o nich nezmiňují ve srovnání obou deníků.

Použité metody práce

- Výběr a uspořádání jednotlivých článků
- Studium sekundární literatury
- Kritická analýza všech článků ve vymezeném zkoumaném materiálu
- Vyhodnocení

II. Mediální obraz dr. Edvarda Beneše v letech 1945 a 1948 v Rudém právu a Svobodném slovu

1 Kapitola: Deníky v poválečném období

1.1 Omezení tisku

Konec druhé světové války se ukázal jako velký mezník československého tisku. I když zde po konci války byly snahy navázat na tradice a právní kontinuitu první republiky, zároveň zde byly i tendence, hlavně komunistů, se od některých principů první republiky distancovat. Milan Drápala uvádí ve své studii *Na ztracené vartě Západu*, že "nad prvky kontinuity s předmnichovským režimem převažovala diskontinuita, což se nápadně zračí i v dobových ohlasech první republiky. Tisk její dvacetiletou existenci soustavně a jaksí stydlivě přecházel mlčením a pozitivně laděných komentářů na toto téma se vyskytlo jako šafránu"².

V květnu 1945 totiž převzalo řízení tisku ministerstvo informací v čele s komunistou Václavem Kopeckým. Vydávání tisku se nemělo nadále řídit ziskem, ale mělo sloužit zájmům celé společnosti. Veškerá periodika (s výjimkou vybraných deníků stran Národní fronty) byla 18. května zastavena a o opětovné vydávání mohly požádat jen ty instituce, které prokázaly na vydávání veřejný zájem.

Tisk se tak stal v podstatě odrazem Národní fronty, která vymezovala hranice novinářské svobody. Jak uvádí ve své studii Drápala, pro veřejnou kritiku byla tabuizována nanejvýš významná témata, na prvním místě spojení se Sovětským svazem a jeho politika, tisk vydávaný politickými stranami a dalšími korporacemi musel respektovat jejich vůli a priority. Napětí mezi jednotlivými stranami Národní fronty ale otvíralo malý prostor pro kritiku poměrů, "jehož rozsah závisel také na odvaze anebo konformitě novinářů"³.

² DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-046-X. s. 19.

³ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-046-X. s. 45.

Ústavně byla svoboda tisku zaručena, nicméně k zastavení vydávání některých novin bylo využito jednak paragrafu 34 Zákona na ochranu republiky z roku 1923, který dovoľoval zastavit periodika s údajně podvratným obsahem, a jednak Košického vládního programu, ve kterém bylo stanoveno, že "bude provedena důsledná očista v oblasti žurnalistiky, rozhlasu a filmu."⁴

Dalším způsobem jak omezit svobodu tisku byla vyhláška z 15. června 1945, která dala tiskovému odboru monopol na hospodaření s papírem pro účely tisku.⁵ Nedostatek papíru se tak stal další záminkou proč nepovolit vydávání toho či onoho periodika.

Nekomunistické strany se začaly obávat, že ministr informací bude podle vlastní úvahy zastavovat a perzekvovat tisk nekomunistických stran, a to jako trest za kritiku vládní politiky a slovanských spojenců, neboť podle jeho stranického pojetí kritika poškozovala zájem státu.⁶

Představitelé nekomunistických stran začali uvažovat o zavedení cenzury, právě proto aby zabránili libovůli ministra informací. Zatímco do roku 1947 bylo zavedení cenzury iniciativou hlavně nekomunistických poslanců, na podzim roku 1947 se zavedením cenzury začala zabývat i komunistická ministerstva vnitra a informací. Viděli v tom hlavně možnost k umlčení množících se kritických hlasů.

Osmadvacátého května 1947 Ústavodárné národní shromáždění definitivně schválilo zákon o postavení redaktorů a svazech novinářů.

Svaz českých novinářů a Zváz slovenských novinářov, které v květnu 1946 vytvořily jako společný reprezentativní orgán Ústřední svaz československých novinářů, se tak staly v podstatě profesními komorami s povinným členstvím. Pod nejasně formulovanými záminkami mohly ze svých řad vyloučit nekonformní členy a zbavit je tím veřejné činnosti, přičemž uzákoněné právo na odvolání k ministerstvu informací neskýtalo velkou naději na nestranné přezkoumání verdiktu.⁷

Dalším nástrojem kontroly tisku se stal kontrolní odbor ministerstva informací pro dohled nad tiskem, který zahájil práci 22. prosince 1947. Jeho hlavní činností

⁴ *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků: výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Praha: Státní ústřední archiv, 2002. Katalog k výstavě. ISBN 80-86712-07-9. s. 70.

⁵ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-046-X. s. 47.

⁶ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. ISBN 80-85270-38-2. s. 8.

⁷ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-046-X. s. 49.

bylo zjišťovat závadnost tisku a mezi sledované oblasti patřily dvouletý hospodářský plán, štvání proti slovanským národům, otázky zásobovací a vyživovací, základní linie naší vnitřní a zahraniční politiky a věci obrany státu.

Jak píše Karel Kaplan ve své studii o cenzuře v Československu, sledované oblasti byly vymezeny tak široce, že se mohly podle politické úvahy týkat všech vládních rozhodnutí a umožňovaly stíhat každou kritickou výtku či nesouhlas s postojem vlády a ministrů.⁸

Příprava na zavedení cenzury byla teprve na počátku, když přišel únorový převrat. Krátce po převratu oznámil ministr informací Kopecký základní změnu v oblasti kultury a hromadných sdělovacích prostředků: "Nyní máme v rukou tiskárny, papír, nakladatelství..." A nejen to, i ministerstva, galerie, kina, film, divadla, knihovny, zkrátka všechno, dodává ve své studii Karel Kaplan.⁹

1.2 Svobodné slovo

Svobodné slovo patřilo k periodikům demokratické levice, respektive z tehdejšího pohledu politického středu. Vycházelo denně, s výjimkou pondělního vydání. Poválečná vydání měla 4 strany, postupně se však rozsah novin zvětšoval a v roce 1948 měl standardně mezi osmi a dvanácti stranami. Na titulní straně byla vpravo nahoře fotka, pokud nešlo o zvláštní vydání, jako např. z Benešova pohřbu, kde bylo fotek více. Vlevo dole byl v rámečku umístěn komentář k aktuální události, většinou politického rázu. Druhá a třetí strana obsahovala domácí zprávy, doplněné odlehčeným článkem pod čarou nebo povídkou. Čtvrtá strana potom patřila většinou kultuře a pátá zahraničnímu zpravodajství. Potom následovaly inzeráty, které mívaly rozsah od jedné do tří stran, a programy kin, rozhlasu a divadel. Poslední strana byla věnována sportu, kde bylo otištěno i několik fotografií, které se většinou uvnitř listu často neobjevovaly.

V nedělním vydání patřila jedna strana ženám, byla zde rubrika Slovo žen, módní novinky, rady do domácnosti. Od března roku 1948 je do nedělního vydání zařazena stránka věnována zábavě – byly zde otištěny vtipy, komiksy, hádanky a kvízy.

⁸ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. ISBN 80-85270-38-2. s. 16.

⁹ KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. ISBN 80-85270-38-2. s. 23.

Pokud chtěla redakce listu zdůraznit nějaký článek, použila červenou barvu na podtitulky.

Na začátku roku 1948 se objevují články vyvracející tvrzení z Rudého práva a upozorňující čtenáře na chyby, kterých se redaktoři Rudého práva dopustili.¹⁰

Oproti Rudému právu je Svobodné slovo úhlednější a mnohem přehlednější. Většina článků byla nesignifikována, proto i odkazy na jednotlivé články jsou beze jmen redaktorů.

1.3 Rudé právo

Rudé právo, tiskový orgán Komunistické strany Československa, tedy levicový deník. Podobně jako ostatní deníky, vycházelo 6 dní v týdnu, od úterý do neděle. Po válce tvořily noviny čtyři strany, ale postupně se rozsah zvětšoval až na šest a v neděli osm stran. První strana patřila hlavním událostem, jak domácím, tak zahraničním (byla zde rubrika Světové rozhledy). Druhá strana pokračovala v podobném duchu a byla doplněna sloupkem z kultury. Třetí strana potom nesla název Hospodářství a práce a poslední se věnovala sportu. Do obsahu patřily kulturní servis a inzerce, které se nacházely uprostřed listu.

Nedělní Rudé právo obsahovalo více kulturních rubrik (Čtení o kultuře), byly zde otiskovány povídky, příběhy apod. Pátá strana byla věnována ženám (rubrika Žena dneška) a dětem. Inzeráty měly v nedělním vydání o stránku větší prostor.

Rudé právo působilo dost chaotickým dojmem, nejspíš kvůli zalomení článků, díky kterému bylo těžké určit, kde který článek pokračuje. Také dělení článků, které pokračovaly na jiných stranách bylo roztříštěné, článek byl mnohdy rozdělen i v půlce slova. Rubriky se objevovaly nepravidelně.

Rudé právo využívalo hodně ilustrací. Uprostřed listu nahrazovaly fotografie, nebo měly poučný charakter (jak se chovají kapitalistické země a jak Sovětský svaz). Fotografie byly otiskovány na první a poslední straně. U článků nebyla uváděna jména redaktorů, proto jsou i odkazy na jednotlivé články bez jmen jejich autorů.

¹⁰ *Svobodné slovo*. 9. 1. 1948, roč. 4, č. 8, s. 1.

2 Kapitola: Dr. Edvard Beneš

2.1 Osobnost dr. Edvarda Beneše do roku 1945

Edvard Beneš, druhý československý prezident, významný diplomat a politik. Člověk malého vzrůstu ale velkých činů. Stál u zrodu Československa, byl Masarykovým žákem a nástupcem, "velký Evropan", jak o něm prohlásil Charles de Gaulle¹¹. Ale také prezident, který je spojován s tragickými událostmi našich dějin a je za ně činěním odpovědným, ať už to odpovídá historické pravdě nebo ne. Mnichov a únor 1948 nepochybně představují zlom v našich dějinách, při nichž Edvard Beneš sehrál z titulu svých funkcí významnou úlohu.¹²

Na formování Benešovy osobnosti měli značný vliv jeho sourozenci, neboť Beneš byl desáté a nejmladší dítě. Narodil se 28. května 1884 v Kožlanech u Královic, kde vychodil zdejší školu. Jeho rodiče, Matěj Beneš a Anna Petronila Benešová, jej chtěli nechat vyučit ševcem, ale na přimluvu bratra Václava jej poslali na gymnázium do Prahy.

Po maturitě byl doporučen na Filosofickou fakultu, kde se na přednáškách setkal s T. G. Masarykem. Roku 1905 odjel Edvard Beneš studovat na pařížskou Sorbonnu, kde se chtěl připravit na doktorát. Aby si při studiu vydělal, dopisoval Beneš do Práva lidu a brněnské Rovnosti a příležitostně do francouzských časopisů. Ve Francii získal Beneš doktorát z práv a také se zde seznámil se svou budoucí manželkou Hanou, tehdy ještě Vlčkovou (sňatek v prosinci 1909).

V září roku 1908 se vrátil do Prahy, kde o rok později dokončil doktorát na filosofické fakultě a navázal opět styky s Masarykem.

Beneš chtěl v Praze především studovat politiku, která se mu stala vášní. Podle svých vlastních slov chtěl po získání doktorského titulu věnovat ještě alespoň deset let studiu a pak teprve působit v politice prakticky. Začátek první světové války však přerušil Benešovo předsevzetí i jeho akademickou dráhu.¹³

¹¹ ORT, Alexandr. *Edvard Beneš: Politik a diplomat*. 1. vyd. Praha: IRMA, 1994. ISBN 80-901353-1-5. s. 8.

¹² ORT, Alexandr. *Edvard Beneš: Politik a diplomat*. 1. vyd. Praha: IRMA, 1994. 87 s. ISBN 80-901353-1-5. s. 7.

¹³ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004, 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

Zatímco Masaryk odjel v prosinci 1914 do ciziny, Edvard Beneš se zapojil do českého domácího odboje. On i Masaryk viděli ve válce příležitost, jak může poddaný národ dosáhnout svobody a chopili se této šance. Beneš se velmi aktivně účastnil vytváření Maffie a také působil jako spojka mezi Masarykem a domácím odbojem. Několikrát se s ním setkal ve Švýcarsku. Když však došly zprávy o činnosti Benešova bratra Vojty v Americe, byl na Beneše nasazen policejní dozor. A tak se Beneš rozhodl odejít do exilu. Setkal se s Masarykem ve Švýcarsku a dohodli se o působení Edvarda Beneše v Paříži.

"Po desíti letech opět, téměř přesně na den, kdy přijel poprvé do Paříže jako student, vrátil se dr. Beneš do Paříže, aby jako Masarykův zástupce pracoval ve Francii. Byl zase znovu studentem a kandidátem – na diplom světové politiky."¹⁴ Osvědčil se jeho organizační talent, kterým významně podpořil Masaryka. Podílel se na vzniku vrcholného orgánu českého zahraničního odboje Národní radě. Beneš se stal generálním sekretářem tohoto uskupení, jehož programem byla česká a slovenská samostatnost a společný národní stát.

K tomuto cíli bylo třeba urazit ještě nemalý kus cesty a k jeho dosažení nepochybně velkou měrou přispěla práce dr. Beneše. Jeho neúnavná snaha, intenzita jednání a samozřejmě i jeho diplomatické umění vedly k tomu, že téměř na konci války, v říjnu 1918, vznikla v exilu československá vláda.

Beneš však získal víc než cíl, za kterým přijel – samostatnost Československa. "Z málo známého a relativně mladého (čtyřiatřicetiletého) akademika a publicisty se stal uznávaný ministr zahraničí,"¹⁵ politik a diplomat. Svou schopností nacházet kompromisy si vysloužil znamenitou pověst, takže ho roku 1923 lord Curzon představoval Stanleyemu Baldwinovi jako "malého muže, pro kterého posíláme, když jsme v nesnázích". "A on," pokračoval britský ministr zahraničí, "nám vždycky poradí."¹⁶

Edvard Beneš zůstal po konci války v Paříži a účastnil se mírových jednání jako zástupce mladého státu. Ve funkci ministra zahraničí byl potvrzen i po návratu do Československa a zůstal jím až do roku 1935.

¹⁴ MACKENZIE, Compton. *Dr Beneš*. 1. vyd. Praha: Vydavatelstvo Družstevní práce, 1947. s. 88.

¹⁵ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004, 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

¹⁶ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 26.

Beneš a jeho politika vzbuzovaly častou kritiku. Tím spíše, že Masaryk příliš neskrýval, koho si vybral za svého nástupce – a roku 1920 prosadil věkovou hranici pro kandidáta na prezidentství na 35 let, což bylo Benešovi takřkajíc „šito na tělo“.¹⁷ Prezident a Beneš došli k závěru, že bude nejvýhodnější, když se Beneš stane členem některé politické strany. Vybráni byli národní socialisté – strana, která vznikla koncem devadesátých let 19. století, aby dala dělníkům možnost spojit jejich sociální požadavky s národním cítěním a byla tak jakousi vlasteneckou konkurencí sociální demokracii.¹⁸

Dr. Beneš se dokázal povznést nad dílčí problémy jednotlivých národů a ukázat cestu společné Evropě. Pro tuhle vlastnost byl oceňován jako schopný evropský politik a roku 1935 byl zvolen jako předseda Společnosti národů. Snažil se rozvíjet myšlenky kolektivní bezpečnosti, ale zároveň bylo jeho cílem zajistit i bezpečnost Československa. Benešovi bylo jasné, že Společnost národů je postavena na slovech, která nedokáže podložit činy. Proto československou zahraniční politiku směřoval i k uzavírání konkrétních bilaterálních smluv s jednotlivými evropskými státy.

"Často se Benešovi vytýká, že ve své zahraničně-politické aktivitě opomíjel sousedy nového státu. Problémem bylo totéž, co je častou odpovědí Benešových zastánců – právě v důsledku úspěšné diplomacie týkající se poválečného stanovení hranic bylo Československo obklíčeno sousedy, kteří s vytyčenými hranicemi svého souseda nebyli spokojeni."¹⁹

V evropské politice došlo ke zlomu roku 1933, kdy se dostal k moci Adolf Hitler. Na české politické scéně nastal zlomový okamžik o dva roky později. T. G. Masarykovi se zhoršovalo zdraví a on se bál toho, že nebude moci zasáhnout do volby nového prezidenta. Rozhodl se proto abdikovat a novým prezidentem byl 18. prosince 1935 zvolen Edvard Beneš.

Adolf Hitler se chystal k útoku a Československo se připravovalo na nejhorší. Byl dobudován rozsáhlý systém pevností, zbrojilo se. Československo se ale především spoléhalo na spojence, protože vlastní obrana nebyla schopna zajistit

¹⁷ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004 , 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

¹⁸ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004 , 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

¹⁹ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004 , 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

zemi před mnohonásobně silnějším Německem. Beneš se pokoušel o ústupky, ty už ale zradikalizované sudetské hnutí nemohly uspokojit. A to ani nebylo cílem. Smyšlené a německou propagandou zveličené národnostní ústrky sudetských Němců měly ovlivnit mezinárodní mínění. Malá dohoda se tehdy stala disfunkční a v roce 1937 skončily neúspěchem i Benešovy snahy o sblížení s Rakouskem a Maďarskem, které se rovněž obávaly Hitlerovy rozpínavosti.²⁰

Prezidentu Benešovi, který se stával stále častěji terčem útoků nacistické propagandy a také doma se musel vyrovnávat s kritikou své zahraničněpolitické linie, byla dána možnost odstoupit. Byla by to však osobní politická kapitulace, jež by odporovala Benešově povaze. Navíc byl zřejmě přesvědčen, že ústupky se od Hitlera nedá nic získat, "neboť jeho cíl byl jasný a on za ním šel s důsledností a bezohledností zcela ojedinělou a neobvyklou."²¹

Konec svobody Československa přišel září. "Poté co 29. září 1938 přijali zástupci Velké Británie, Francie a Itálie další Hitlerovy požadavky a dohodli se na vydání Sudet Německu, oznámili tuto zprávu uprostřed noci československému prezidentovi. Dr. Beneš byl v dosti brutálně probuzen francouzským a britským vyslancem. Měl sotva tolik času, aby přehodil župan přes svůj noční úbor. Čekající pánové mu sdělili, že Francie a Anglie se usnesly doporučit československé vládě, aby přijala požadavky Hitlerovy. Dr. Beneš se zeptal, jak důrazné je toto doporučení. Vyslanci odpověděli, že značně důrazné, neboť, jestliže by Československo nevyhovělo, Francie ani Anglie nemají v úmyslu chránit je před Hitlerovým útokem. Dr. Beneš zeptal se francouzského vyslance, je-li mu známo, že Československo má s Francií obrannou vojenskou smlouvu, podle níž je mu Francie povinna v případě německého útoku přispět na pomoc. Francouzský vyslanec odvětil, že je mu to známo, že však časy se mění. Dr. Beneš pravil, že jeho národ je připraven bojovat. Bylo mu řečeno, že o to nikdo nestojí, a že by to spíš komplikovalo situaci. Na to oba pánové zmizeli v temnu noci. A temno vniklo i do pracovny prezidentovy."²² Vláda, které mimořádně předsedal Edvard Beneš, ještě 30. září 1938 závěry Mnichovské konference přijala.

²⁰ *Britské listy* [online]. leden-únor 2004, 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

²¹ ORT, Alexandr. *Edvard Beneš: Politik a diplomat*. 1. vyd. Praha: IRMA, 1994. ISBN 80-901353-1-5. s. 56.

²² PEROUTKA, Ferdinand. *Byl Edvard Beneš viněn?* 3. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1999. ISBN 80-86107-09-4. s. 15.

Krátce poté Beneš na svou funkci rezignoval a byl de facto donucen opustit Československo. Odjel do USA na Chicagskou univerzitu a v prosinci 1939 přesídlil do Londýna. Podmínkou londýnského exilu bylo, že Beneš zde bude vystupovat jako soukromá osoba. Avšak i jako soukromá osoba vystoupil s protestem:

"Lid český a slovenský se právě stal obětí velkého mezinárodního zločinu. Lid československý sám nemůže nyní protestovat a po událostech minulých měsíců nemůže se také sám bránit. Proto jako bývalý prezident Československé republiky vznáším k Vám tento slavnostní protest."²³

Benešovy snahy měly jediný cíl. Odčinit či vymazat Mnichov. Dosáhnout právní kontinuity Československé republiky. Docílit uznání předmnichovských hranic. Ačkoliv se dnes zdá zřejmé, že Mnichov byl protiprávní a že jeho anulace bylo jediné správné řešení, v kritických válečných letech vypadala situace jinak. Benešovi dalo neuvěřitelnou práci a námahu, aby docílil odčinění Mnichova. Uznání československé exilové vlády se podařilo docílit až v roce 1940 a uznání předmnichovských hranic trvalo ještě mnohem déle.

Zkušenost z Mnichova vedla u Edvarda Beneše ke dvěma závěrům. Početné německé osídlení v ČSR je pro republiku hrozbou i do budoucna. Rozhodl se proto ochránit bezpečnost svého státu odsunem německého obyvatelstva. Druhý závěr se týkal také bezpečnosti republiky. Nemohl se v otázkách obrany spolehnout na Západ. Od Mnichova bylo třeba počítat i s Východem, tj. Sovětským svazem.

Roku 1943, po návštěvě u presidenta Roosevelta v USA, se Edvard Beneš vydal do Moskvy na jednání se Stalinem. "Bohatá zkušenost, získaná v jednáních sálech konferencí a v předpokojích vlád západní Evropy, znamenitě připravili Beneše pro jednání s demokratickými státníky západního světa, ale byla takřka bezcenná při jednání se státníky a diplomaty Sovětského svazu." Tato návštěva zanechala v Benešovi velmi dobrý dojem. Důvěra ve slovo Stalina neopustila Beneše ani poté, co se přesvědčil o dvojakosti slibů sovětského maršála.²⁴

Válka se blížila ke konci a Beneš, kterého neopouštěla myšlenka, že Sovětský svaz by si díky osvobození ČSR mohl dělat nárok na toto území, se snažil dosáhnout jednak navázání diplomatických smluv se Západem a jednak toho, aby

²³ ORT, Alexandr. *Edvard Beneš: Politik a diplomat*. 1. vyd. Praha: IRMA, 1994. ISBN 80-901353-1-5. s. 59.

²⁴ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 26.

území Československa bylo z větší části osvobozeno americkou armádou. Když se Beneš dozvěděl, že Československo bylo zařazeno do sovětské operační zóny, byl touto informací velice zneklidněn. Věděl, že je to hlavně kvůli tomu, aby se zabránilo střetům spojeneckých armád, ale také věděl, nebo spíše předvídal, co to bude znamenat pro osvobozenou republiku.

Do Moskvy se Beneš vrátil v březnu 1945 a po jednáních se Stalinem se vydal na Slovensko. Počátkem dubna dorazil Beneš do Košic, kde zůstal až do konce války a odkud se potom vydal přes celé Československo do Prahy, kam přijel 16. května 1945.

2.2 Poslední roky druhého presidenta

Události, které nastaly po návratu prezidenta do republiky, měly podle historiků předem daný scénář, který určovala mezinárodní situace a kterému nemohl nikdo zabránit. Podle historika Eduarda Táborského byl Beneš optimista, který až do komunistického převratu v únoru 1948 věřil, že komunisté neuspějí a že se Československu podaří vyhnout se komunizaci.

Nicméně během tří let po návratu z exilu se nikdy rozhodně proti komunistickým požadavkům nepostavil. Historici i novináři se dohadují, jestli za to mohla trpká zkušenost z Mnichova, nebo Benešův nedobrý zdravotní stav. Faktem zůstává, že Beneš nevyužil obrovské podpory obyvatelstva a nesplnil svůj slib z června 1947, že "komunisté se dostanou k moci jen přes mou (Benešovu) mrtvolu."²⁵

Podle historika Karla Kaplana nemohl jakýkoli Benešův postup změnit konečný výsledek státního převratu. Nicméně to, že se Beneš rozhodl ustoupit, poškodilo jeho autoritu a jeho roli symbolu demokracie. Kaplan usuzuje, "že nejvýhodnější by bylo odmítnout demisi, nejmenovat vládu a odstoupit. Takový postup by byl jasnou demonstrací nesouhlasu s mocenskými praktikami a záměry komunistů a ani na den

²⁵ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 54.

by nesvazoval presidenta s novým režimem."²⁶ Také Beneš označil v červnu 1948 svůj krok – neabdikovat ihned v únoru – jako svou chybu.²⁷

Edvard Beneš, odtržen od politiky, která byla celým jeho životem, a izolován ve svém letním sídle v Sezimově Ústí, zemřel 3. září 1948.

Eduard Táborský píše v předmluvě ke své knize o Benešovi, že stěží najdeme v dějinách politiky dvacátého století postavu tragičtější, než byl Edvard Beneš.

"Dvakrát získal svobodu pro svou milovanou vlast, pokaždé proti neskutečné převaze, jen proto, aby viděl své celoživotní dílo rozdrceno na prach a své nejhlubší naděje na opravdu mírumilovné soužití Východu se Západem zničeny. Zlomen na těle i na duchu, zemřel pronásledován mučivými pochybnostmi o správnosti svého postupu, pochybnostmi, které ho nikdy nepřestaly trýznit, v těch bezútěšných šesti měsících mezi odchodem z Pražského hradu 27. února a osudnou mrtvicí, která ho sklátila 3. září 1948."²⁸

3 Kapitola: Mediální obraz dr. Edvarda Beneše

3.1 Rok 1945: triumfální návrat

Československé hranice překročil prezident Beneš 3. dubna 1945. Svůj hlavní stan umístil do Košic, kde zůstal až do 8. května. Návrat z exilu nebyl tím šťastným návratem domů, v nějž doufal, napsal jeho blízký spolupracovník Eduard Táborský. "Radost mu kalil nepřetržitý proud skličujících zpráv o zločinech sovětských vojáků a agentů, místních komunistů a jejich nohsledů – tragické příběhy loupeží a násilí, násilná komunizace místní správy, věznění a deportace těch, kdo si troufli postavit se proti komunistickým výstřelkům, a nesčíslný počet dalších bezprávných činů, páchaných denně na bezbranném obyvatelstvu", píše ve své knize Táborský.²⁹

²⁶KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 106.

²⁷KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 67.

²⁸TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 22.

²⁹TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 241.

"O těchto hrůzách konce války osvobozené noviny mlčely. Československý tisk v prvních týdnech po osvobození země připomínal laděním svého zpravodajství a komentářů optimistický, avšak poněkud strojeně znějící koncert národní jednoty, v němž bylo nejčastěji slyšet motivy zúčtování s nepřítelem a odhodlaného budování."³⁰

Návrat do Prahy naplánoval Edvard Beneš přes celou republiku. Hlavním účelem bylo podpořit morálku obyvatelstva a zjistit náladu mezi lidem. Prezident i jeho blízcí spolupracovníci byli připraveni na vřelé přijetí, ale to co zažívali při své cestě přes Slovensko a Moravu do Prahy předčilo veškerá jejich očekávání.

Nadšené, spontánní uvítání v každém městě, v každé vesnici, nejen v Čechách, ale i na Slovensku, rozhodně nepotěšilo Gottwalda a jeho spojence. Věděli, že největší překážkou na jejich cestě k moci bude právě Beneš.³¹

Prezidentovým největším cílem po návratu na Hrad bylo zabránit komunistům, aby se dostali k moci. Beneš se však úzkostlivě vyhýbal jakékoli konfrontaci s komunisty a spíše se snažil podpořit morálku obyvatelstva a povzbudit je k obraně demokracie.

3.1.1 Rudé právo (květen, červen, červenec 1945)

Rudé právo vyšlo z ilegality už 6. května 1945, během Pražského povstání. První zmínka o prezidentu Benešovi se v novinách objevila 10. května v článku s titulkem "*Telegram České národní rady prezidentu republiky*".³² Česká národní rada vzkazovala prezidentovi kapitulaci nepřítele a očekávání jeho návratu.

Návratu prezidenta se týkaly i všechny další články z 16. a 17. května. Rudé právo samozřejmě psalo o triumfálním návratu prezidenta, ale většinou využilo příležitost hlavně k děkovným pozdravům Rudé armádě a Stalinovi. Jakmile pohaslo prvotní nadšení, článků o Benešovi ubývá a omezují se na informace o návštěvách na Hradu a přijímání návštěv u prezidenta.

O cestě Edvarda Beneše přes Moravu do Prahy informovalo pouze večerní Rudé právo, hlavní vydání se pak zabývalo až příjezdem do Prahy. V den příjezdu

³⁰ DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu: antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-046-X. s. 52.

³¹ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0365-5. s. 244.

³² Telegram České národní rady prezidentu republiky. *Rudé právo*. 10. 5. 1945, roč. 25, č. 5, s. 1.

Beneše do Prahy vyšly v Rudém právu dva články, které měly spíše informativní charakter. V článku "*Praha dnes uvítá svého prezidenta*" je Beneš zmiňován hlavně jako zakladatel spolupráce se Sovětským svazem.³³

O den později otisklo Rudé právo čtyři články k návratu hlavy státu. Jedním z nich byl projev prezidenta na Staroměstském náměstí³⁴ a jedním Stalinův pozdrav k osvobození Prahy.³⁵

K Benešovým narozeninám, které připadly na pondělek, kdy noviny nevycházely, byl otisknut jeden článek v neděli 27. května a tři články 29. května. Dva se týkaly přehlídky revolučních gard, jeden nesl titul "V den prezidentových narozenin"³⁶ a měl sdělovací charakter a jeden se jmenoval "*Oslavy prezidenta republiky v podnicích Svoboda*".³⁷

Z Benešovy cesty po západních a jižních Čechách byly otištěny dva články. "*Srdečné uvítání v Plzni a v Rokycanech. President republiky v západních Čechách*"³⁸ a "*Srdečné přijetí v Táboře. President republiky v jižních Čechách*".³⁹

V červenci už se články o prezidentu Benešovi týkají hlavně audiencí u prezidenta, udělení vyznamenání a podobně. V červenci o prezidentu mluvilo osm článků.

3.1.2 Svobodné slovo (květen, červen, červenec 1945)

Prvních pět čísel, které vyšly po válce nesly název Česká pravda. Od 17. května už je název změněn na Svobodné slovo. O prezidentu Benešovi se píše ve třetím čísle ze dne 14. května, kdy je popisován návrat prezidenta přes Moravu a jeho

³³ Praha dnes uvítá svého prezidenta. *Rudé právo*. 16. 5. 1945, roč. 25, č. 9, s. 1: "...patřil k těm málo státníkům předválečné Evropy, kteří odhadli velikou úlohu Sovětského svazu a jeho nepostradatelnost pro budování evropského a světového míru v době, kdy zejména u západních mocností převládaly tendence Sovětský svaz z mezinárodní spolupráce vylučovat."

³⁴ Projev prezidenta republiky Dr Edvarda Beneše na Staroměstském náměstí. *Rudé právo*. 17. 5. 1945, roč. 25, č. 10, s. 2.

³⁵ Stalin prezidentu Benešovi. *Rudé právo*. 17. 5. 1945, roč. 25, č. 10, s. 2.

³⁶ V den prezidentových narozenin. *Rudé právo*. 29. 5. 1945, roč. 25, č. 19, s. 2.

³⁷ Oslavy prezidenta republiky v podnicích Svoboda. *Rudé právo*. 29. 5. 1945, roč. 25, č. 19, s. 2.

³⁸ Srdečné uvítání v Plzni a v Rokycanech: President republiky v západních Čechách. *Rudé právo*. 16. 6. 1945, roč. 25, č. 35, s. 1.

³⁹ Srdečné přijetí v Táboře: President republiky v jižních Čechách. *Rudé právo*. 17. 6. 1945, roč. 25, č. 36, s. 1.

přijetí v Brně. Články týkající se návratu do Prahy mají oslavný charakter a komentáře působí až poeticky.⁴⁰

V den návratu prezidenta do Prahy se zdá, že je celé číslo věnováno pouze tomuto tématu. Celá první a velká část druhé strany jsou zasvěceny počtě a návratu Beneše. Jsou to oslavné sloupky, články, které informují o návratu a programu v Praze, básničky⁴¹ a dokonce se na druhou stranu vešla informace o úpravách bytu Beneše. Na čtvrté straně můžeme ještě objevit článek "*Před příjezdem prezidenta*".⁴²

Druhý den, 17. květen, se od toho předchozího téměř neliší. Benešovi je věnováno téměř celé číslo Svobodného slova. Na první straně začíná prezidentův projev na Staroměstském náměstí, který pokračuje na druhé straně. Je zde pozdrav Stalina i článek "*S prezidentem v čele*".⁴³ Celá třetí strana je potom věnována Benešovi, stejně jako strana pět. Na čtvrtou stranu se vešel ještě jeden článek s titulkem "*Šestnáctý květen – den návratu vítězného syna vlasti*".⁴⁴

Dne 19. května byl otištěn článek "*Trváme na potrestání německých zločinců*", kde je také vyjádření Edvarda Beneše k odsunu německého obyvatelstva.⁴⁵

Na konci května otisklo Svobodné slovo devět článků k prezidentovým narozeninám. Byly to oslavné články s titulky jako "*Největší žijící syn národa*",⁴⁶ pozdravy k narozeninám a události spojené s oslavami (přehlídka revolučních gard, nové vysvěcení Národního divadla a uvedení Libuše na počest prezidenta).

⁴⁰ President dr. Eduard Beneš se vrací. *Svobodné slovo*. 16. 5. 1945, roč. 1, č. 4, s. 1: "Obrovské většině národa, čestné, poskvřené leda mučednickou krví, zůstal dr. Beneš znakem a zástupcem svobodné republiky, prezidentem... Slíbil, že se vrátí. Vrací se. Sen se splnil. Všechny oběti, které jsme položili za splnění tohoto snu, zdají se lehčími, srdce naše se pozvedne a zvony hlaholí osvobozenou zemí... Z nejvěrnějších synů starých Čech a Moravy se vrací. Okleštěná koruna jabloně nad jeho hlavou vyrazila opět novými ratolestmi. Jest mít. Nastává mírová práce. Pod jeho štítem."

⁴¹ ŠRÁMEK, Fráňa. Kytička panu prezidentovi. *Česká pravda*. 16. 5. 1945, roč. 1, č. 5, s. 2.; NEZVAL, Vítězslav. Uvítání. *Česká pravda*. 16. 5. 1945, roč. 1, č. 5, s. 2.

⁴² Před příjezdem prezidenta republiky. *Česká pravda*. 16. 5. 1945, roč. 1, č. 5, s. 4.

⁴³ S prezidentem v čele. *Svobodné slovo*. 17. 5. 1945, roč. 1, č. 6, s. 1.

⁴⁴ Šestnáctý květen – den návratu vítězného syna vlasti. 17. 5. 1945, roč. 1, č. 6, s. 4.

⁴⁵ Trváme na potrestání německých zločinců. *Svobodné slovo*. 19. 5. 1945, roč. 1, č. 8: "Náš prezident dr. Eduard Beneš prohlásil, že nechceme msty, ale spravedlnost. A jen spravedlností je, jestliže se zbavíme německé menšiny a vybudujeme si svůj domov jako stát národní – stát Čechů a Slováků."

⁴⁶ Největší žijící syn národa. *Svobodné slovo*. 27. 5. 1945, roč. 1, č. 14, s. 1

V červnu je většina článků věnována projevům prezidenta,⁴⁷ 27. května byl dokonce otištěn úryvek z Benešovy knihy *Demokracie dnes a zítra*. Projevům z Lidic, Plzně a Tábora věnovalo *Svobodné slovo* velký prostor na titulní straně, projevu v Lidicích s titulkem "*Všichni Němci jsou odpovědni za Lidice*"⁴⁸ byla věnována dokonce celá první strana. V červenci pokračují články s projevy Beneše a články informující o vykonávání prezidentské funkce – telegramy státníkům, audience na Hradě atd.

3.1.3 Srovnání

První poválečná čísla deníků jsou plná oslav a radosti z konce války. Oslavuje se osvoboditel – Sovětský svaz, vítá se prezident, který přijíždí z exilu, jásá se nad porážkou fašistů. Rudé právo působí, co se týče zmínek o Benešovi, mnohem strážlivěji než *Svobodné slovo*, které návratu prezidenta do vlasti věnovalo několik čísel. Komentáře *Svobodného slova* asi nejlépe vystihují náladu obyvatelstva: nadšené, možná až místy hysterické oslavy návratu prezidenta do vlasti. Rudé právo se k tomuto nadšení také připojilo, i když komunistům se přivítání a obrovská popularita Beneše moc nezamlouvaly. Většina zmínek o prezidentovi je doplněna o informace, že Beneš je prvním politikem, který pochopil význam Sovětského svazu.

Co se týče Benešovy cesty do západních a jižních Čech v červnu, Rudé právo neprojevovalo příliš kreativity v titulcích a projevům prezidenta nevěnovalo zdaleka tolik prostoru jako *Svobodné slovo*. Zde byly otiskovány celé projevy, takže si čtenáři mohli udělat objektivnější obrázek o smýšlení Edvarda Beneše. V Rudém právu je často otiskován Benešův názor, že je třeba vytvořit stát Čechů a Slováků a likvidovat německou a maďarskou otázku. Zatímco Rudé právo tedy Benešův obraz měnilo podle sebe, *Svobodné slovo* jakoby nekriticky otiskovalo vše, co prezident prohlásil a nadto podporovalo jeho osobnost a autoritu různými

⁴⁷ Projev presidenta republiky. *Svobodné slovo*. 8. 6. 1945, roč. 1, č. 24, s. 1; Všichni Němci jsou odpovědni za Lidice: Projev presidenta republiky dr. Beneše v Lidicích. *Svobodné slovo*. 12. 6. 1945, roč. 1, č. 27, s. 1-2.; Buďte svorní a pilní i v těžkých začátcích nové republiky: Hold západních Čech presidentu republiky. *Svobodné slovo*. 16. 6. 1945, roč. 1, č. 31, s. 1-2; Tábor příkladem naší velké národní solidarity: Obyvatelstvo jižních Čech připravilo svému milovanému presidentovi velkolepé uvítání. *Svobodné slovo*. 17. 6. 1945, roč. 1, č. 32, s. 1-2; President dr. Beneš návštěvou v Benešově. *Svobodné slovo*. 26. 6. 1945, roč. 1, č. 39, s. 3.

⁴⁸ Projev presidenta republiky dr. Beneše v Lidicích: Všichni Němci jsou odpovědni za Lidice. *Svobodné slovo*. 12. 6. 1945, roč. 1, č. 27, s. 1.

komentáři, či výňatky z Benešových knih. Podle Rudého práva mohl čtenář soudit, že Beneš je orientován hlavně na spolupráci se Sovětským svazem, podle Svobodného slova v něm mohl vidět obrovsky populární, možná nejvýznačnější, osobnost Československa.

3.2 Rok 1948: poslední rok presidenta

3.2.1 Osudný únor

V únoru 1948 došlo v Československu ke komunistickému převratu a tato událost ovlivnila budoucnost země na dalších čtyřicet let a ovlivnila také celkový obraz prezidenta Beneše, který byl jedním z hlavních aktérů tohoto dějství.

"Prezidentův optimismus ze sklonku roku 1947 přežil do začátku roku příštího. Postrádal však opodstatnění: Beneš buď podceňoval varovné signály, i když přicházely stále častěji, či je prostě ignoroval."⁴⁹ Politický vývoj se už od počátku roku ubíral jiným směrem.⁵⁰ Samotné únorové události byly už jen vystupňovaným závěrem komunistického snažení o získání monopolu moci. Tyto snahy se objevily už za války, kdy komunisté začali upevňovat své postavení. Na převrat byli již od počátku dobře připraveni a jejich organizace byla opakem jednání nekomunistických stran. Přes všechny sliby prezidentovi, nekomunistické strany nepodnikly nic, čím by daly najevo svůj nesouhlas s komunistickým jednáním.

Předseda vlády Gottwald oznámil prezidentovi vládní krizi dne 17. února. Ministři tří politických stran, národně socialistické, sociálně demokratické a lidové, nechtěli pokračovat v jednání vlády a 20. února podalo dvanáct ministrů těchto stran demisi. "Porady nekomunistických předáků byly chaotické a plné nedorozumění; svědectví o nich se navíc často rozcházejí."⁵¹ Beneše údajně překvapila jak sama rezignace, tak její náhlost.⁵² Gottwald Benešovi radil přijmout

⁴⁹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 286.

⁵⁰ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 7.

⁵¹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 286.

⁵² ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 287.

demisi a nechat dosazení ministrů na komunistech a označil demisi za komplot proti komunistům.⁵³ Beneš byl rozhodnut demisi nepřijmout.

O den později dostala politická jednání jiný ráz. Komunisté přenesli krizi do ulic – na Hrad chodily dopisy lidí, kteří žádali na prezidentovi přijetí Gottwaldova řešení, začaly probíhat politické čistky a masová shromáždění. Ministerstva nekomunistických ministrů byla hlídána bezpečností. Prezident se s Gottwaldem setkal 23. února a požadoval uklidnění situace. Další den přijal odstupující ministry a shodl se s nimi na řešení krize dle dosavadní varianty. Tedy dohodou, ústavní a demokratickou cestou.

Během 24. února vydal prezident několik protichůdných prohlášení. Působilo na něj mnoho faktorů, které jeho konečné rozhodnutí ovlivnily. Druhý den, 25. února, prezident Beneš přijal demisi a Gottwaldův návrh vlády. Únorová krize tak skončila vítězstvím komunistů.

Komunistický převrat trval pět dní a přestože se prezident Beneš zdál na počátku pevně rozhodnut nepodvolit se komunistickému nátlaku, nakonec tak učinil. Přijetím demise nekomunistických ministrů, čímž celý konflikt začal, a svolením k doplnění vlády dle výběru Gottwalda, tak přijal podmínky komunistů.

Podle Karla Kaplana šlo, hlavně v počátku, o nedorozumění v komunikaci mezi prezidentem a demisionujícími ministry. Podle lidí z okolí prezidenta byla pro něj demise překvapením⁵⁴ a považoval ji za ukvapenou.⁵⁵ Ministři zase spoléhali na to, že prezident demisi nepřijme. Nejprve byl skutečně připraven ji nepřijmout a vzdorovat komunistickému tlaku, ale situace se během pěti dnů radikálně změnila.

Důvodů, proč prezident nakonec ustoupil komunistům, bylo několik. Na prezidentovo rozhodování měla jistě vliv nečinnost nekomunistických stran. Zatímco komunisté svolávali stávky a demonstrace, nekomunisté se nepokusili vůbec o nic. Jejich slíbená podpora nepřicházela a nakonec se jen spolehli na prezidentův slib, že demisi nepřijme.

⁵³ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 9.

⁵⁴ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 10.

⁵⁵ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 11.

Dalším důvodem byl postup komunistů. Od 21. února měli komunisté sice jen jedinou variantu řešení vládní krize (doplnit vládu vlastními lidmi), ale svůj tlak stupňovali, měnili jeho formy, a tak postupně, cílevědomě, krok za krokem nastolovali svůj mocenský monopol.⁵⁶ Už během únorové krize začaly probíhat politické čistky, zdvojnásobily se ozbrojené stráže na Pražském hradě, v podnicích a úřadech vznikaly akční výbory, ulice obsadily Lidové milice. Docházelo k násilnostem a nezákonnostem. Podle historiků bylo Benešovou snahou hlavně zabránit konfliktu uvnitř republiky.

Za další možný nátlak komunistů by mohla být považována i návštěva sovětského náměstka ministra zahraničí V. Zorina, který prohlásil, že "Moskva vítá aktivitu komunistů. Nechápe však stanovisko pana presidenta a nemůže pochopit nač pan president a tři strany v Československu spoléhají."⁵⁷ Beneš se začal obávat i útoku armády Sovětského svazu a jelikož byl hlavně politikem s mezinárodním rozhledem, nevyklučoval možnost válečného konfliktu.⁵⁸

Toto je několik hlavních důvodů, jak je vidí historik Kaplan, které vedly k tomu, že se Beneš podvolil komunistům a demisi přijal. "Beneš osobně zdůvodňoval své rozhodnutí dvěma příčinami: obava, že stav bez vlády povede k chaosu a bojům a přesvědčení, že vývoj dospěl do situace, kdy každý odpor proti komunistickému úsilí po pěti dnech krize se stává marný, když nezačal dříve, už 20. února."⁵⁹

Prezident se nakonec rozhodl sám neabdikovat a snažit se dát najevo svůj nesouhlas setrváním ve funkci, ale nefungovat. Nicméně i tento druh odporu se nakonec ukázal jako nemožný a jak Beneš v červnu 1948 přiznal, byla chyba, že ihned nesložil funkci.

3.2.1.1 Rudé právo (leden, únor, březen 1948)

V lednu se v Rudém právu objevuje jen pět článků, které se týkají prezidenta Beneše. Je to samozřejmě novoroční blahopřání a pak už jen několik audiencí.

⁵⁶ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 32.

⁵⁷ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 37.

⁵⁸ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 99.

⁵⁹ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 30.

Nicméně ve svém novoročním sdělení apeloval na to, aby ústava nebyla překážkou plynulého vývoje. Vyslovil také naději, že události v politice budou probíhat poklidně a plynule: "Dosavadní vývoj naplňuje mne nadějí, že k dohodě dojdeme. Pokládám to za největší politický klad roku právě uplynulého, že jsme setrvali u své parlamentní demokracie – že jsme sporné otázky řešili dohodou a tak cestou nenásilnou udělali jsme veliké věci. Stejně tak, jak doufám, to budeme a musíme dělat dál."

Na začátku února přináší články týkající se Beneše informace hlavně o audiencích, blahopřáních a přijetích na Hradě. Na začátku politické krize, 20. února vyšlo v Rudém právu pouze oznámení o přijetí předsedy vlády Gottwalda prezidentem a návštěvě náměstka sovětského ministra zahraničí Zorina. Na druhý den není o Benešovi ani zmínka, ale 22. února byl na titulní straně otištěn "*Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky*",⁶⁰ kde je poměrně ostře vyjádřeno stanovisko KSČ. Několikrát se v dopise opírají o podporu a hlavně sílu lidu⁶¹, zdůrazňují masové manifestace⁶² a žádají přijetí demise⁶³. Na druhé straně je kromě oznámení o návštěvě Gottwalda u prezidenta také přijetí delegace zástupců závodů prezidentem. V tomto článku je opět zdůrazněna žádost, aby prezident přijal demisi. "Členové delegace připomněli, že přání velké většiny pracujícího lidu je, aby se odstoupivší ministři již nevrátili do vlády, že tedy prezident tomuto přání musí se podvolit. Pan prezident odpověděl, že členy nové vlády bude navrhovat předseda vlády, a zdůraznil, že stanoviska předsedy vlády vždy byl vážně v úvahu."⁶⁴ Další prezidentova vyjádření byla jakoby uklidňující situaci. Odmítl úřednickou vládu a prohlásil, že vláda bez komunistů bez něj neexistuje.

V úterý 24. února byla otištěna prezidentova výzva ke klidu, kde prezident sděluje, "že v nejbližších dnech promluví k celé veřejnosti a jasně vyloží své

⁶⁰ Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1.

⁶¹ Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1: "...pro naši stranu je směrodatná vůle lidu, který si přímo živelně přeje, abyste demisi přijal"; "...vláda Klementa Gottwalda setrvává nadále na základe Národní fronty, jejíž sílu demonstroval a demonstruje lid v celé republice v těchto dnech."

⁶² Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1: "...na všech manifestacích, které se v celé republice nyní konají, se projevuje napjaté očekávání, zda vy, pane presidente, v této vážné chvíli se rozhodnete podle hlasu lidu."

⁶³ Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1: "Žádáme Vás, pane presidente, abyste vzal v úvahu toto naše sdělení a abyste se ztotožnil s naším názorem na řešení vládní krise, jenž odpovídá nesporné vůli československého lidu."

⁶⁴ Delegace pražských, kladenských a plzeňských závodů u prezidenta republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 2.

stanovisko."⁶⁵ Po dvou dnech pak bylo slavnostně oznámeno přijetí demise v předchozí den a přijetí návrhu komunistů o doplnění vlády. Nová vláda byla ihned jmenována a Gottwald zmínil i těžké rozhodování Beneše: "Panu prezidentu rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehké, jak vidno z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než věci uvážil a rozvážil. Pan president přesto všechno pak nakonec uznal nutnost a nezbytnost takového opatření a hlavně proto to uznal, poněvadž viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu."⁶⁶

Těžké rozhodování prezidenta bylo zmíněno i v odpovědi Beneše na slova Klementa Gottwalda z 28. února: "Přijal jsem demisi odstouplých členů vlády a podepsal jsem vaše jmenovací dekrety. Správně jste, pane předsedo, prohlásil, že mé rozhodování nebylo lehké, ba naopak, jak jste sám řekl, osobně velmi těžké. Uvažoval jsem dlouho a vážně o vzniklé krizi. Došel jsem k závěru, že je třeba vašemu návrhu vyhovět. Víte, že jsme o celé věci dlouho mluvili a o jejím řešení dlouho uvažovali. Ale viděl jsem, že by se jinak krize ještě prohlubovala a nakonec mohla vést i k takovému rozdělení národa, které by případně však vyústilo i v obecný zmatek. Stát však musí být veden a spravován. Chcete vést státní věci novými cestami a novou formou demokracie. Přál bych vám, národu i státu, aby to byla cesta šťastná pro všechny."⁶⁷

V březnu se na počtu článků i jejich obsahu odráží Benešova "emigrace" do Sezimova Ústí. Hned článek z 6. března oznamuje zastoupení prezidenta předsedou vlády na sokolovské oslavě. Dále Rudé právo zmiňuje několik málo přijetí významných osob a prezidentovu účast na pohřbu Jana Masaryka. Jak se Beneš rozhodl bojkotovat svou funkci, tak pomalu mizely i informace o něm v novinách.

3.2.1.2 Svobodné slovo (leden, únor, březen 1948)

Na začátku nového roku přináší Svobodné slovo projev prezidenta republiky v článku "*Víra v parlamentní demokracii*".⁶⁸ Prezident dává důraz hlavně na vznikající ústavu a zdůrazňuje, že "ústava nebude a nesmí být ani závorou dalšího organického, postupného a plynulého vývoje k demokracii lepší a dokonalejší, ani

⁶⁵ Prezidentova výzva ke klidu. *Rudé právo*. 24. 2. 1948, roč. 28, č. 64, s. 1.

⁶⁶ Nová Gottwaldova vláda jmenována. *Rudé právo*. 26. 2. 1948, roč. 28, č. 47, s. 1.

⁶⁷ Prezident republiky přijal slib nových členů vlády. *Rudé právo*. 28. 2. 1948, roč. 28, č. 49, s. 1.

⁶⁸ Nový rok prezidenta republiky: Víra v parlamentní demokracii. *Svobodné slovo*. 2. 1. 1948, roč. 4, č. 2, s. 1.

ovšem nebude a nesmí být tak neurčitá a nejasná, aby ponechávala nejistotu o některých základních politických, hospodářských a sociálních skutečnostech".

V lednu se potom další zmínky o Benešovi týkají hlavně odpovědí na blahopřání, ale i zde mluví Svobodné slovo o vyjádření podpory prezidenta národním socialistům.⁶⁹

První polovina února vypadá obdobně a články se týkají hlavně přijetí na Hradě a pozdravů prezidenta. Od 20. února přešlo Svobodné slovo k obranám proti výrokům na demisionující ministry a snaží se na svých stránkách obhájit tento krok. Nedělní vydání 22. února má jako hlavní článek odpověď prezidenta k požadavkům delegace z manifestace na Staroměstském náměstí.⁷⁰ Tato delegace požadovala přijetí demise členů vlády tří demokratických stran. Prezident odpověděl, že pro něj neexistuje úřednická vláda a také, že slyšel od Gottwalda, "že prý má být učiněn pokus, aby komunisté byli přinuceni podat demisi". Prezident na to odpověděl: "Ani takový pokus já nepřijímám, stejně jako pokus první, a nepřijmu. S něčím podobným ke mně nikdo přijít nesmí. Vaši demisi – pravil jsem kolegovi Gottwaldovi – bych nepřijal. Dále jsem mu řekl: Vy jste ministerský předseda, bez vyslechnutí vašeho stanoviska nic neudělám. Já ovšem mohu mít také svoje stanovisko, ale musím znát stanovisko ministerského předsedy." Prezident potom prohlásil, že pro něj neexistuje vláda bez komunistů a že musí vyslechnout také stanoviska odstoupivších ministrů.⁷¹

V sloupku "*Jasná odpověď*" ve stejném čísle Svobodného slova jsou shrnuty odpovědi prezidenta a označeny za mylné domněnky komunistů, že je chtějí ostatní strany vytlačit z vlády a naopak že "způsob vykonávání nátlaku jedné politické strany na rozhodování presidenta republiky, který se přece musí řídit, a který se také, jak celou svou dosavadní politikou ukázal, řídí výlučně jen osvědčenými zásadami parlamentní demokracie. Proto president jasně odpověděl, že 'vyučováním kohokoliv z čehokoliv, to je způsob, jakým to nejde'. Velmi otevřeně prohlásil, že nechce postavit justament proti justamentu. – Tímto způsobem je mařen pokus komunistů postupovat jinak, než je v parlamentní demokracii přípustno a vynutit si vládu, která by vyhovovala jen jim."⁷²

⁶⁹ President republiky děkuje. *Svobodné slovo*. 17. 1. 1948, roč. 4, č. 14, s. 1; President dr. E. Beneš: Soužití Čechů a Slováků. *Svobodné slovo*. 27. 1. 1948, roč. 4, č. 22, s. 1.

⁷⁰ Pan prezident odpověděl: Parlamentní vláda byla a bude. *Svobodné slovo*. 22. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 1.

⁷¹ Pan prezident odpověděl: Parlamentní vláda byla a bude. *Svobodné slovo*. 22. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 1.

⁷² Jasná odpověď. *Svobodné slovo*. 22. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 2.

V dalším vydání Svobodného slova byla titulní strana uvedena článkem "*Všem národním socialistům*" a výzvou prezidenta Beneše: "*Národní fronta se musí dohodnout*". V této výzvě bylo uvedeno, že Beneš promluví k veřejnosti a vyloží své stanovisko. Prozatím vyzýval ke klidu a rozvaze. Komentář k tomuto prohlášení říká, že prezident trvá na dosavadní politice a zásadách parlamentní demokracie. Snaží se o dohodu a obnovení spolupráce celé Národní fronty, což odpovídá i snahám národních socialistů.⁷³ Na druhé straně je potom přehled situace v pondělí, kde jsou hlavně přijetí u prezidenta.⁷⁴

Následující číslo vyšlo 27. února a přinášelo informace o přijetí demise a sestavení nové vlády – zprávy nejsou nijak komentované. Druhý den hlásí titulky složení slibu novou vládou a přináší odpověď prezidenta, ve které mluví o těžkosti svého rozhodnutí: "Přijal jsem demisi odstouplých členů vlády a podepsal jsem vaše jmenovací dekrety. Správně jste, pane předsedo, prohlásil, že mé rozhodování nebylo lehké, ba naopak, jak jste sám řekl, osobně velmi těžké. Uvažoval jsem dlouho a vážně o vzniklé krizi. Došel jsem k závěru, že je třeba vašemu návrhu vyhovět." Odpověď prezidenta je otištěna ve stejném znění jako v Rudém právu. Na titulní straně je i rozmluva Beneše s anglickým poslancem Zilliacusem, jehož hlavním tématem je sociální revoluce, a oznámení o Benešově odjezdu do Sezimova Ústí.

V březnu už vychází jen poděkování prezidenta za projevy občanů během krize, oznámení o účasti na pohřbu Jana Masaryka atp. Z tohoto výčtu se trochu vymyká článek "*Všichni sdružit v jediné těleso*" z 9. března. Prezident zde promlouvá k vojenské delegaci a přeje si, "aby všichni lidi dobré vůle žádali zabezpečení hodnot, ze které se bojovalo".⁷⁵

3.2.1.3 Srovnání

Únorová vládní krize se na stránkách obou deníků odrážela naprosto rozlišným způsobem. Zatímco Rudé právo útočilo, Svobodné slovo bylo v obranné fázi. V novoročním projevu je Svobodné slovo mnohem konkrétnější co se týče prezidentova vyjádření k ústavě.

⁷³ Výzva prezidenta republiky: Národní fronta se musí dohodnout. *Svobodné slovo*. 24. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 1.

⁷⁴ Naši ministři u prezidenta republiky. *Svobodné slovo*. 24. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 2.

⁷⁵ Všichni sdružit v jediné těleso. *Svobodné slovo*. 9. 3. 1948, roč. 4, č. 57, s. 1.

Během únorové krize nasadilo Rudé právo ostrý tón. Útočí na ministry i poslance nekomunistických stran a na svých stránkách téměř dává Benešovi ultimáta. Důrazně žádá přijetí demise a opírá se o podporu lidu.⁷⁶ Svobodné slovo proti tomu nabádá lid, aby nevěřili lžím v Rudém právu a snaží se obhájit kroky ministrů, kteří podali demisi.⁷⁷ Při návštěvě delegace ze závodů je rozdíl mezi informováním patrný. Rudé právo mluví hodně o požadavcích delegace, zatímco Svobodné slovo zmiňuje hlavně prezidentovy odpovědi a nadto celý rozhovor shrnuje v komentáři. Jako krok proti požadavkům této delegace vychází ve Svobodném slovu článek "*Národní socialisté panu prezidentovi*", kde národní socialisté vyjadřují svou důvěru v Beneše a žádají aby nepodlehli diktátu komunistů.⁷⁸ Zatímco během krize se Svobodné slovo snaží ovlivnit názory svých čtenářů komentáři, po jmenování Gottwaldovy vlády přináší strohé informace. Ve všech redakcích, včetně Svobodného slova, začaly totiž působit akční výbory a nastoupilo nové vedení.

Informace o prohlášeních prezidenta Beneše jsou víceméně stejná. Přesto Beneš na stránkách Rudého práva působí jako prezident, který sice podporuje parlamentní demokracii, ale počítá hlavně s komunisty, bez kterých si nedokáže představit vládu. Na stránkách Svobodného slova působí jako člověk, který uklidňuje situaci a prohlašuje, že demisi ministrů tří nekomunistických stran nepřijme. Toto rozdílné pojetí je hlavně kvůli komentářům, v nichž si projevy prezidenta většinou každý list vykládá jinak.

3.2.2 Abdikace

Nová vláda složila svůj slib 27. února a prezident ihned poté opustil Pražský hrad. Edvard Beneš cítil svůj ústupek jak ponížení, ke kterému jej donutila "ulice". Jak píše ve své knize Zbyněk Zeman, Beneš se v nedůtklivé náladě stáhl do Sezimova Ústí, ale i do neobvyklé ústavní situace. Zůstával hlavou státu, avšak

⁷⁶ Dopis předsednictva KSČ prezidentu republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1: "Žádáme Vás, pane presidente, abyste vzal v úvahu toto naše sdělení a abyste se ztotožnil s naším názorem na řešení vládní krize, jenž odpovídá nesporné vůli československého lidu."

⁷⁷ Demise ministrů tří politických stran: Za demokracii a bezpečnost státu. *Svobodné slovo*. 21. 2. 1948, roč. 4, č. 44, s. 1: "Ministři československé strany národně socialistické nemohou nésti politickou a ústavní odpovědnost za vládu, která pozbyla schopnosti uvádět svou vůli ve skutek. ...prosíme naši veřejnost, aby se v těchto dnech nedala zmást žádnou lží, které budou proti nám vymyšleny, i když budou opakovány, neboť ani opakovaná lež se nestane pravdou."

⁷⁸ Národní socialisté panu prezidentovi: *Svobodné slovo*. 22. 2. 1948, roč. 4, č. 45, s. 1.

zdálo se, že stávkuje.⁷⁹ Beneš skutečně stávkoval, snažil se touto formou protestu dát najevo svůj nesouhlas s komunistickým pučem. Tento stav však podle Zemana mátl nejen domácí obyvatelstvo, ale i komunisty. Podle něj "smrtnou chorobou sužovaný muž už nejspíše sám nevěděl, co má vlastně dělat".⁸⁰

Od února 1948 visela ve vzduchu prezidentova abdikace. Už 27. února dal prezident za úkol svému kancléři Jaromíru Smutnému, aby sestavil jeho abdikační dopis. Smutný tak učinil, ale prezident se nakonec rozhodl svou abdikaci ještě promyslet. Doufal, že represálie proti protivníkům komunismu nebudou tak drastické, jako kdyby rezignoval, a že svou přítomností zmírní jejich dopad.⁸¹ Snažil se komunisty ovlivnit v jejich násilnostech, které prováděli, žádal na Gottwaldovi vysvětlení a ukončení těchto akcí. Od Gottwalda se mu dostalo ujištění, že tyto akce budou ukončeny, žádný ze slibů však nebyl splněn.

Hlavním důvodem, proč se Edvard Beneš nakonec rozhodl abdikovat, byla připravovaná ústava. Jak řekl prezident Klementu Gottwaldovi: "Celá ústava je založena na vůli lidu. I prezident musí odejít, bude-li to vůle lidu. Ne těch, kdož ho volili. Nikde není řečeno, jak se má ta vůle projevit, kdo ji kontroluje, kde má limit. To vede k anarchii – nebo k opaku. A je v ústavě řada dalších věcí, s nimiž nesouhlasím. Celý fundament je nedemokratický, aspoň jak já demokracii rozumím. Ale já nechci proti tomu mluvit, já nechci kolegovi Gottwaldovi překážet. Když však nesouhlasím a nechci a nemohu diskutovat, musím odejít. To je jasné. Já přece jen se necítím tak zdrav, abych o to všechno mohl bojovat."⁸²

Tato slova řekl Beneš Gottwaldovi 4. května. Gottwaldovi se nakonec podařilo prezidenta přesvědčit, aby abdikoval až po volbách. Konečný text abdikačního dopisu schválil Beneš 2. června a 5. června jej obdržel předseda vlády Gottwald. Abdikační dopis začíná slovy:

"Dne 4. května t. r. oznámil jsem vám svůj definitivní úmysl rezignovat na presidentskou funkci. Prodiskutovali jsme tehdy toto mé rozhodnutí v souvislosti s problémy celkové politické situace. Sdělil jsem vám též, že také lékaři mi doporučují, abych vzal ohled na svůj dnešní zdravotní stav... "

⁷⁹ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 293.

⁸⁰ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 294.

⁸¹ TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. Archiv. ISBN 80-204-0365-5. s. 268.

⁸² Jak Beneš v roce 1948 abdikoval. *Právo*. 16. 3. 1996, s. 14.

Prezident tedy nakonec přijal Gottwaldovu prosbu, aby jako důvod abdikace uvedl zdravotní důvody. Nicméně změnil větu "sdělil jsem vám též, že můj zdravotní stav mi nedovoluje zastávat tento odpovědný úřad" na znění "sdělil jsem vám též, že **také** lékaři mi doporučují, abych vzal ohled na svůj dnešní zdravotní stav." Novinář Miroslav Šiška soudí, že Edvard Beneš tím chtěl před dějinami naznačit, že v rozhovoru prezidenta s předsedou vlády 4. května jsou zaznamenány politické důvody abdikace a je proto nezbytné považovat jej za součást jeho rezignačního oznámení o měsíc později.⁸³

3.2.2.1 Rudé právo (červen 1948)

V prvních červnových dnech nebylo na stránkách Rudého práva otištěno nic, co by souviselo s abdikací Edvarda Beneše. Až 8. června vyšel na titulní straně článek "*President republiky dr E. Beneš odstoupil*"⁸⁴ s velkou fotografií Edvarda Beneše a jeho abdikacním listem. V článku je uvedeno, že předešlého dne, na mimořádné schůzi vlády, premiér Klement Gottwald oznámil odstoupení prezidenta. Poté prohlásil, že se jej od toho snažil odvrátit a pronesl krátký projev, kde řekl, že Beneš "neustal v zápasu o svobodu Československa. Projevil při tom hluboké pochopení pro nový politický ráz této války i našeho odboje." Dále navrhl uznání Benešových zásluh o národ a stát.

Druhý den je otištěno oznámení o Gottwaldově návštěvě Beneše, kde mu sdělil usnesení vlády o přijetí abdikace a doživotním platu prezidenta. 10. června potom Rudé právo vydává "*Armádní rozkaz k odstoupení presidenta dr. Edvarda Beneše*"⁸⁵ a o den později článek "*Adresa Národního shromáždění presidentu dr Edvardu Benešovi*",⁸⁶ kde je Benešovi poděkováno za zásluhy o stát. Po zvolení nového prezidenta Klementa Gottwalda je otištěn Benešův blahopřejný telegram pro Gottwalda.⁸⁷

3.2.2.2 Svobodné slovo (červen 1948)

⁸³ Jak Beneš v roce 1948 abdikoval. *Právo*. 16. 3. 1996, s. 14.

⁸⁴ President republiky dr E. Beneš odstoupil. *Rudé právo*. 8. 6. 1948, roč. 28, č. 133, s. 1.

⁸⁵ Armádní rozkaz k odstoupení presidenta dr. Edvarda Beneše. *Rudé právo*. 10. 6. 1948, roč. 28, č. 135, s. 1.

⁸⁶ Adresa Národního shromáždění presidentu dr Edvardu Benešovi. *Rudé právo*. 11. 6. 1948, roč. 28, č. 136, s. 1.

⁸⁷ President dr. E. Beneš blahopřeje novému presidentu republiky. *Rudé právo*. 16. 6. 1948, roč. 28, č. 140, s. 1.

Ačkoliv tomu informace z tisku v předchozích dnech nenasvědčovaly, v úterý 8. června 1948 vyšlo Svobodné slovo s hlavní zprávou "President republiky dr. E. Beneš se vzdal úřadu".⁸⁸ Přineslo také informace o nových volbách prezidenta⁸⁹ a abdikční list Edvarda Beneše. Na titulní stranu byl umístěn i článek s projevem Klementa Gottwalda, kde bylo hlavně uznání Benešových zásluh o spojení se Sovětským svazem a prohlášení, že "zůstává navždy v dějinách naší republiky, v dějinách velkého zápasu československého lidu za svobodu a nezávislost, za stát pokrokový a sociálně spravedlivý". Na první straně byl ještě otištěn článek s názvem "Uznání presidentovi za zásluhy o národ a stát".⁹⁰

O den později vyšlo na titulní straně usnesení vlády, které vzalo na vědomí Benešovu abdikaci i vyplácení doživotního prezidentského platu. 11. června potom byla otištěna informace, že na ustavující schůzi Národního shromáždění byl napsán Benešovi dopis, kde byla vyjádřena lítost z jeho odchodu a bylo "vysloveno přání, aby president dr. E. Beneš byl brzo zase zdrav a mohl ještě dlouho a v pokoji sledovat osudy republiky."⁹¹ Týden po Benešově abdikaci Svobodné slovo oznámilo zvolení nového prezidenta a o Benešovi se přestalo mluvit.

3.2.2.3 Srovnání

K abdikaci Beneše přistupovalo Rudé právo obdobně jako Svobodné slovo. Otištěné články – vesměs projevy nebo dopisy byly publikovány ve stejném znění. Rudé právo otisklo navíc článek o armádním rozkazu, Svobodné slovo oproti tomu věnovalo více prostoru ocenění Benešových zásluh. Po oznámení abdikace věnovaly oba deníky velký prostor volbě nového prezidenta. Rudé právo otisklo na rozdíl od Svobodného slova blahopřání Edvarda Beneše adresované Klementu Gottwaldovi k jeho zvolení prezidentem.

3.2.3 Smrt demokracie

⁸⁸ President republiky dr. E. Beneš se vzdal úřadu. *Svobodné slovo*. 8. 6. 1948, roč. 4, č. 132, s. 1.

⁸⁹ Nový prezident bude zvolen 14. června na slavnostní schůzi Národního shromáždění ve Vladislavském sále. *Svobodné slovo*. 8. 6. 1948, roč. 4, č. 132, s. 1.

⁹⁰ Uznání presidentovi za zásluhy o národ a stát. *Svobodné slovo*. 8. 6. 1948, roč. 4, č. 132, s. 1.

⁹¹ *Svobodné slovo*. 11. 6. 1948, roč. 4, č. 135, s. 1.

Přestože se stal Beneš od 9. června 1948 soukromou osobou, zůstával pod dohledem Státní bezpečnosti. Spolu s jeho abdikací se objevily i první nesouhlasy s komunistickou vládou. U Benešovy vily v Sezimově Ústí se začaly pořádat demonstrace, které se komunisté snažili potlačit. K největšímu masovému protestu patřil podle Karla Kaplana XI. Sokolský slet pořádaný 13. června.⁹² "Ve všech sokolských průvodech zaznívala cestou na cvičiště hesla, která oslavovala Beneše jako jediného žijícího prezidenta, hesla o 'Československé republice, svobodné a demokratické, Masarykově a Benešově'. Téměř všude zaznívalo 'Věrní zůstaneme' nebo 'Zůstaneme věrní jenom Benešovi'.⁹³ Navíc se komunisté obávali, že Beneš emigruje. Benešův zdravotní stav zůstával i nadále hlubokým státním tajemstvím.⁹⁴

K emigraci nakonec nedošlo, neboť Benešova nemoc se ještě více zhoršila a prezident byl od konce srpna upoután na lůžko. Edvard Beneš zemřel 3. září 1948. Jeho smrt a pohřeb se náhle změnil v důležitou politickou záležitost a v dosavadním pounorovém vývoji vlastně v největší konflikt mezi velkou částí občanů a komunistickou mocí.⁹⁵

Komunisté vypravili Edvardu Benešovi státní pohřeb a snažili se uklidnit rozvířenou situaci. Obávali se demonstrací a byla vyhlášena pohotovost všech útvarů Státní bezpečnosti. Demonstrace, které nastaly byly opravdu masové, ale lidé se vyjadřovali hlavně voláním hesel, rozšiřováním letáků a hlavně touhou zúčastnit se Benešova pohřbu. Tomu se komunisté snažili všemožně zabránit, ale i přes to se do Prahy nakonec sjelo velké množství lidí.

Komunistické vedení označilo tyto projevy úcty k prezidentovi za puč a antiúnor a během pohřbu i před ním pozatýkala bezpečnost na 114 osob.⁹⁶ V zuřivosti a rozsahu opatření dala komunistická moc najevo své obavy z mrtvého symbolu demokracie a tak paradoxně zvýraznila politický obsah, který manifestace

⁹² KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 69.

⁹³ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 70.

⁹⁴ ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-2040770-7. s. 285.

⁹⁵ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 72.

⁹⁶ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 115.

zcela přirozeně dostávala: odpor proti pounorovým poměrům a totalitnímu režimu.⁹⁷

3.2.3.1 Rudé právo (září 1948)

První zmínka o vážném zdravotním stavu bývalého prezidenta se v novinách objevila až 31. srpna. Článek byl prepisem lékařské zprávy: "Lékaři, univ. prof. dr. Hynek, univ. prof. dr. Henner a primář dr. Jelínek, vydali dnešního dne tuto zprávu:

"Cévní choroba pana presidenta dr. Beneše, sdružená v posledním roce s postižením hybnosti od července minulého roku probíhala celkem příznivě. Dostavilo se zde několikrát krátkodobé zhoršení, ale vždy bylo překonáno během několika málo dnů. V posledních 24 hodinách projevíly se známky uklidnění. Postup choroby se dále neprojevuje a dnes bylo možno zjistiti prvé známky zlepšení." Ve stejném duchu se tyto zprávy objevily v Rudém právu i v následujících třech dnech. 4. září Rudé právo oznamuje úmrtí druhého prezidenta, popisuje průběh jeho nemoci a svým čtenářům přináší také projev předsedy vlády Antonína Zápotockého. Na druhé straně je potom dokončení Benešova životopisu a projevy soustrasti.

V neděli 5. září je vyhlášen státní smutek a celá první strana je o rozličných zásluhách Edvarda Beneše, o jeho díle a životě. Třetí strana nese titulek "*Život a dílo dr. Edvarda Beneše*"⁹⁸ a jsou zde jeho myšlenky, články o první volbě prezidentem, o létě 1938 a o návštěvě Moskvy v roce 1943. Následující číslo přináší informace o státním pohřbu a účasti vládní delegace u katafalku, doplněné fotografiemi. V den pohřbu, 8. září, vyšly kromě informací o pohřbu a projevech soustrasti také varování před provokatéry. Druhý den je hlavním článkem "*Nad rakví presidenta dr. Ed. Beneše lid manifestoval svou věrnost republice*" s podtitulkem "*Rozhodné a jednotné vystoupení našeho dělnictva zmařilo chystané provokace reakčních zrádců a rozvratníků*".⁹⁹ Nicméně v samotném článku je

⁹⁷ KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-31-4. s. 82.

⁹⁸ Život a dílo dr. Edvarda Beneše. *Rudé právo*. 5. 9. 1948, roč. 28, č. 208, s. 3.

⁹⁹ Nad rakví presidenta dr. Ed. Beneše lid manifestoval svou věrnost republice: Rozhodné a jednotné vystoupení našeho dělnictva zmařilo chystané provokace reakčních zrádců a rozvratníků. *Rudé právo*. 9. 9. 1948, roč. 28, č. 211, s. 1.

pouze reportáž z pohřbu. O "provokacích reakce" píše až článek "*Lid zmařil chystané provokace reakce*".¹⁰⁰

Od 10. září se v Rudém právu objevují hlavně články o provokacích reakce a o zneužití pohřbu prezidenta reakcí. Články jako "*Dělníci žádají rozhodný zákrok proti reakčním provokatérům*"¹⁰¹ nebo "*Jednotné vystoupení dělnické třídy zmařilo všechny pokusy o protistátní akce*"¹⁰² zabírají více místa než informace o pohřbu. Snaha udělat provokaci ze všeho, ukazuje strach komunistů z toho, aby poklidné demonstrace nepřerostly v něco více. Z pouhé informační věty anglických novin Times, udělali v článku "*Odhalujeme pravou tvář reakčního podzemí*" podporu mezinárodní reakce.¹⁰³

Kromě zpráv o boji s "reakcí" se v Rudém právu další informace o zesnulém prezidentovi už neobjevují.

3.2.3.2 Svobodné slovo (září 1948)

První oficiálně povolená zpráva o vážném stavu Edvarda Beneše vyšla ve Svobodném slovu 31. srpna a je, stejně jako v ostatních novinách, prepisem zprávy lékařského koncilium. Do 3. září potom vychází lékařské zprávy o stavu prezidentovy choroby. Následující číslo je laděno ve smutečním tónu, přináší zprávy o úmrtí prezidenta a je otištěna jeho fotografie. Vedle ní je "*Poslední zpráva lékařů*"¹⁰⁴ a jako hlavní článek je zde otištěn Benešův nekrolog s podtitulkem "*Celý národ truchlí nad odchodem svého velkého syna*". Beneš je zde oceňován hlavně jako významný politik a diplomat, který "i obecným vzděláním vysoko přečníval stereotypní machu průměrné diplomacie".¹⁰⁵ Na několika místech nekrologu je oceňován přístup Beneše k Sovětskému svazu: "S jeho jménem zůstane spjata páteř

¹⁰⁰ Lid zmařil chystané provokace reakce. *Rudé právo*. 9. 9. 1948, roč. 28, č. 211, s. 1.

¹⁰¹ Dělníci žádají rozhodný zákrok proti reakčním provokatérům. *Rudé právo*. 10. 9. 1948, roč. 28, č. 212, s. 1.

¹⁰² Jednotné vystoupení dělnické třídy zmařilo všechny pokusy o protistátní akce. *Rudé právo*. 12. 9. 1948, roč. 28, č. 214, s. 1.

¹⁰³ Co připravovala naše reakce ve dnech státního smutku. *Rudé právo*. 12. 9. 1948, roč. 28, č. 214, s. 1: "Mezinárodní reakce neskrývá trpké zklamání, že ve středu se ani v Praze, ani ve venkovských městech nestalo nic z toho, co bylo zahraničním chlebovárcům napřed oznámeno... Nejvýznamnější list anglických kapitalistů 'Times' píše s rozčarováním: 'Proti očekávání nedošlo k incidentům večer, když se občané pražští rozešli po pohřbu dr. Beneše v pražských ulicích.' Je tedy z amerického i z anglického tisku patrné, co nepřátelé naší lidově demokratické republiky ve středu očekávali, jak se těšili, že náš stát se stane jevištěm zmatků, vnitřních bojů a krvavých incidentů."

¹⁰⁴ Poslední zpráva lékařů. *Svobodné slovo*. 4. 9. 1948, roč. 4, č. 206, s. 1.

¹⁰⁵ Dr. Edvard Beneš zemřel: Celý národ truchlí nad odchodem svého velkého syna. *Svobodné slovo*. 4. 9. 1948, roč. 4, č. 206, s. 1.

naší republiky, spojenecká a vojenská smlouva se Sovětským svazem, košická dohoda a znárodnovací dekrety, základ to nového socialistického státu, při jehož znovuvzkříšení dr. Edvard Beneš stál..."¹⁰⁶ Nekrolog na první straně doplňuje soustrast Klementa Gottwalda a článek "*Jeho život a dílo*",¹⁰⁷ který pokračuje na druhé straně.

Vydání z 5. září věnuje zesnulému Benešovi celé tři strany. Titulní stranu otevírá článek "*Zemřel velký syn naší vlasti*"¹⁰⁸ – projev předsedy vlády Zápotockého a doplňují jej informace o státním pohřbu a fotografie Beneše s manželkou. Celá druhá strana je plná menších článků, kde je popsán jak světový ohlas k úmrtí Beneše, tak i kondolence, telegramy a vyjádření smutku českých občanů. V článku "*Světový ohlas úmrtí dr. E. Beneše*"¹⁰⁹ je popsán ohlas Francie, kde "všechny francouzský tisk přináší na prvních stránkách podobiznu zesnulého a dlouhé články o jeho životě a významu". Podobný je i ohlas z Británie, Belgie, Norska, Polska a dalších evropských zemí. Paní Haně Benešové kondoluje britský král a královna, francouzský prezident, italský prezident a další. K ohlasům z Československa byl na druhou stranu zařazen telegram ministra techniky prof. dr. inž. Emila Šlechty a telegramy z Kožlan a Lidic. Třetí strana je uvedena titulkem "*Dr. Edvard Beneš v Moskvě*".¹¹⁰ Ministr informací Václav Kopecký zde popisuje cestu Beneše v roce 1943 do Moskvy. Článek je doprovázen fotografiemi.

V následujících dnech patří noviny Edvardu Benešovi. Svobodné slovo přináší informace o loučení obyvatelstva s prezidentem, o zástupech lidu u jeho katafalku (byly otištěny i jejich fotografie).

Připojeny jsou také výzvy k uklidnění situace, jako např. 8. září článek "*Výzva k veřejnosti*" s podtitulkem "*Z akčního výboru Národní fronty, ÚRO a Čs. obce sokolské*".¹¹¹ "V největším rozhořčení proto přijímá naše veřejnost zprávy o pokusech temných reakčních živlů, které neváhají zneužívat nejsvětějších lidských citů a chtěly by ve spojení se zahraničním vyvolat protistátní provokační akce. Vrcholní představitelé československého veřejného života žádají, aby všichni lidé dobré vůle s největším důrazem podobné pokusy odmítli, aby se disciplinovaně

¹⁰⁶ Dr Edvard Beneš zemřel. *Svobodné slovo*. 4. 9. 1948, roč. 4, č. 206, s. 1.

¹⁰⁷ Jeho život a dílo. *Svobodné slovo*. 4. 9. 1948, roč. 4, č. 206, s. 1.

¹⁰⁸ Zemřel velký syn naší vlasti. *Svobodné slovo*. 5. 9. 1948, roč. 4, č. 207, s. 1.

¹⁰⁹ Světový ohlas úmrtí dr. E. Beneše. *Svobodné slovo*. 5. 9. 1948, roč. 4, č. 207, s. 2.

¹¹⁰ Dr. Edvard Beneš v Moskvě. *Svobodné slovo*. 5. 9. 1948, roč. 4, č. 207, s. 3.

¹¹¹ Výzva k veřejnosti: Z akčního výboru Národní fronty, ÚRO a Čs. obce sokolské. *Svobodné slovo*. 8. 9. 1948, roč. 4, č. 209, s. 1.

řídili pokyny pořadatelů a aby všemožně byli pořadatelstvu a státním orgánům nápomocni k zachování důstojného průběhu pohřbu."

Ve čtvrtek 9. září jsou první dvě strany zaměřeny na pohřeb prezidenta. Podtitulek hlásí, že "*V jednotě a svornosti se všechen lid sklonil před památkou druhého presidenta dr. Edvarda Beneše*".¹¹² Na fotografiích je zobrazen průvod na Václavském náměstí a truchlící lidé, Hana Benešová s Vojtou Benešem, předseda vlády Zápotocký při projevu u katafalku a prezident Gottwald při smutečním obřadu.

V následujících dnech jsou, kromě převozu prezidentových ostatků do Sezimova Ústí, zmíněny i reakční provokace. Ještě 14. září je kromě článku "*Památce dr. Ed. Beneše*"¹¹³ otištěn na druhé straně deníku článek "*Náš lid má dost provokací reakce*".¹¹⁴ Od půlky září potom zmínky o prezidentovi a protistátních akcích ze Svobodného slova mizí.

3.2.3.3 Srovnání

Podobně jako při návratu z exilu v květnu roku 1945, i v září 1948 věnuje Svobodné slovo Edvardu Benešovi více prostoru než Rudé právo. Lékařské zprávy přejímaly oba deníky z ČTK, takže jsou totožné, jen Svobodné slovo se více věnovalo jejich úpravě, jsou seřazeny chronologicky a lépe uvedeny.

Vydání obou deníků ze 4. září vypadá podobně, v pravém horním rohu je fotka Beneše a zbytek vyplňují články o něm. Nicméně obsah je rozdílný. Zatímco Rudé právo otisklo projev předsedy vlády Zápotockého a průběh nemoci, Svobodné slovo má na titulní straně vlastní článek o životě Beneše, doplněný článkem "*Jeho život a dílo*".¹¹⁵ Rozdílně jsou uvedeny i reportáže z pohřbu. V Rudém právu vyšla s titulkem "*Nad rakví presidenta dr. Ed. Beneše lid manifestoval svou věrnost*

¹¹² Poslední cesta a loučení: V jednotě a svornosti se všechen lid sklonil před památkou druhého presidenta dr. Edvarda Beneše. *Svobodné slovo*. 9. 9. 1948, roč. 4, č. 210, s. 1.

¹¹³ Památce dr. Ed. Beneše. *Svobodné slovo*. 14. 9. 1948, roč. 4, č. 214, s. 1.

¹¹⁴ Náš lid má dost provokací reakce. *Svobodné slovo*. 14. 9. 1948, roč. 4, č. 214, s. 1.

¹¹⁵ Jeho život a dílo. *Svobodné slovo*. 4. 9. 1948, roč. 4, č. 206, s. 1.

republice"¹¹⁶ a ve Svobodném slovu zněl titulěk "*V jednotě a svornosti se všechen lid sklonil před památkou druhého presidenta dr. Edvarda Beneše*".¹¹⁷

Rudé právo věnuje naopak mnohem více prostoru tzv. provokacím reakce a výzvám obyvatelstvu aby se k těmto akcím nepřipojovalo. Až hystericky popisuje manifestace u Benešova katafalku, při jeho pohřbu i poté. Z jakékoli zmínky v zahraničním tisku dělá zahraniční podporu domácí reakce (uvedeno výše). Ve Svobodném slovu jsou tyto články také, ale v mnohem menší míře. Zhruba od půlky září zmínky o Benešovi ustávají.

¹¹⁶ Nad rakví presidenta dr. Ed. Beneše lid manifestoval svou věrnost republice: Rozhodné a jednotné vystoupení našeho dělnictva zmařilo chystané provokace reakčních zrádců a rozvratníků. *Rudé právo*. 9. 9. 1948, roč. 28, č. 211, s. 1.

¹¹⁷ Poslední cesta a loučení: V jednotě a svornosti se všechen lid sklonil před památkou druhého presidenta dr. Edvarda Beneše. *Svobodné slovo*. 9. 9. 1948, roč. 4, č. 210, s. 1.

III. Závěr

Svobodné slovo věnovalo Edvardu Benešovi téměř jedenkrát více prostoru než Rudé právo. A to nejen co se týče počtu článků, jak vyplývá z příložené tabulky, ale i co se týče jejich rozsahu. Tento rozdíl v rozsahu se projevuje hlavně při zlomových okamžicích Benešova života. Ať už to byl jeho návrat nebo jeho úmrtí, Svobodné slovo věnovalo těmto tématům velký prostor v jednotlivých vydání.¹¹⁸ Rudé právo je v tomto ohledu mnohem střízlivější.

Obraz Edvarda Beneše se v každém ze zkoumaných deníků liší. Rudé právo píše o Benešově podpoře komunistů, často jej zmiňuje jako státníka, který jako první pochopil význam Sovětského svazu. Z jeho stránek není patrná taková úcta a podpora jako ze stránek Svobodného slova. V Rudém právu je Beneš pojímán jako významný politik, jehož slova a názory je třeba brát v úvahu, ale daleko větší význam má předseda KSČ a později prezident Klement Gottwald.

Ve Svobodném slovu je Edvard Beneš uctíván jako hlava státu a významný politik Československa. Oproti Rudému právu je zde zmiňována i jeho orientace na politiku západních států. Je mu projevována důvěra národních socialistů i občanů, jeho projevům a myšlenkám je věnováno hodně prostoru. Byl otištěn například výňatek z jeho knihy¹¹⁹ nebo ohlas na jeho "Paměti" v Palestině.¹²⁰

Během února 1948 je rozdílný pohled na Beneše patrný. Zatímco Rudé právo "vyzývá" prezidenta k přijetí demise, delegace dělníků mu říká, že se "musí podvoliti přání lidu"¹²¹, Svobodné slovo píše, že "všichni věrní občané republiky mohou se na svého presidenta spolehnout".¹²² Je to způsobeno i tím, že komunisté brali Beneše během puče spíše jako svého protivníka, kdežto národní socialisté jako svého spojence.

Ve Svobodném slově se zobrazení Edvarda Beneše lišilo od jeho obrazu v Rudém právu, a to i v roce 1948, kdy byl tisk pod dohledem Komunistické strany Československa.

¹¹⁸ *Svobodné slovo*. 16. 5. 1945, roč. 1, č. 5; *Svobodné slovo*. 5. 9. 1948, roč. 4, č. 207.

¹¹⁹ Demokracie dnes a zítra: Z knihy dr. E. Beneše. *Svobodné slovo*. 27. 6. 1945, roč. 1, č. 40, s. 2.

¹²⁰ Palestinský list o "Pamětech" presidenta dr. E. Beneše. *Svobodné slovo*. 5. 2. 1948, roč. 4, č. 30, s. 2.

¹²¹ Delegace pražských, kladenských a plzeňských závodů u presidenta republiky. *Rudé právo*. 22. 2. 1948, roč. 28, č. 45, s. 1.

¹²² Dr. Petr Zenkl: Věřte v demokracii a presidenta republiky. *Svobodné slovo*. 24. 2. 1948, roč. 4, č. 46, s. 3.

rok	týdny	počty článků	
		Rudé právo	Svobodné slovo
1945	7.5.-13.5.	1	-
	14.5.-20.5.	8	18
	21.5.-27.5.	2	8
	28.5.-3.6.	4	7
	4.6.-10.6.	1	5
	11.6.-17.6.	3	6
	18.6.-24.6.	3	1
	25.6.-1.7.	0	5
	2.7.-8.7.	3	2
	9.7.-15.7.	3	1
	16.7.-22.7.	1	4
celkem	7.5.-22.7.	29	57

1948	1.1.-4.1.	2	3
	5.1.-11.1.	1	1
	12.1.-18.1.	2	1
	19.1.-25.1.	1	1
	26.1.-1.2.	0	3
	2.2.-8.2.	2	1
	9.2.-15.2.	3	1
	16.2.-22.2.	4	8
	23.2.-29.2.	6	9
	1.3.-7.3.	1	2
	8.3.-14.3.	4	7
	15.3.-21.3.	0	2
	22.3.-28.3.	1	0
	29.3.-31.3.	1	0
celkem	1.1.-31.3.	28	39

	7.6.-13.6.	5	7
	14.6.-20.6.	1	0
celkem	7.6.-20.6.	6	7

	1.9.-5.9.	9	14
	6.9.-12.9.	4	12
	13.9.-19.9.	0	1
	20.9.-26.9.	0	0
celkem	1.9.-26.9.	13	27

celkem za zkoumané období		76	130
---------------------------	--	----	-----

Tabulka zobrazuje počty článků v jednotlivých denících za každé zkoumané období i celkově.

IV. Resumé

Edvard Beneš was a popular statesman and respected diplomat. After World War Two the communists came into power. It was a critical time for Edvard Beneš. He was seriously ill and political progress was different from his political opinion.

The aim of this work is to find out how the contemporary press dealt with the person of Edvard Beneš in the years 1945 and 1948. I've chosen four important terms of his life. I've also chosen two daily papers: *Rudé právo*, which was the newspaper of the Communist Party of Czechoslovakia and *Svobodné slovo*, which was the newspaper of the National Social Party of Czechoslovakia. I was also interested in the activities of the censorship, which was controlled by the Communist Party.

In the first chapter I describe the way the two contemporary dailies looked like. At the same time I focused on the influence of censorship. The second chapter deals with the person of Edvard Beneš, his life and his political work. The third chapter is divided into two parts. The first part speaks about Edvard Beneš's return home. The second part describes three terms in the year 1948. The communist's putsch in February 1948, the position of Edvard Beneš and his reaction to the putsch. June 1948, when Beneš abdicated and September 1948 when he died. In every part I describe historical data and the way president Beneš was presented in both the dailies.

The conclusion is that *Svobodné slovo* actually provided more space to Edvard Beneš in that - in the period I focused on - it published approximately twice as many articles mentioning Beneš as *Rudé Právo*; as well as honoured president Beneš to a large extent. Although the censorship was under communist control at the time, the media image of Edvard Beneš was significantly different in *Svobodné slovo* from the one in *Rudé právo*.

V. Prameny a literatura

Literatura

DRÁPALA, Milan. *Na ztracené vartě Západu : antologie české nesocialistické publicistiky z let 1945-1948*. 1. vyd. Praha : Prostor, 2000. 682 s. ISBN 80-7260-046-X.

KAPLAN, Karel. *Poslední rok prezidenta: Edvard Beneš v roce 1948*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1994. 176 s. ISBN 80-85765-31-4.

KAPLAN, Karel, TOMÁŠEK, Dušan. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. 183 s. ISBN 80-85270-38-2.

MACKENZIE, Compton. *Dr Beneš*. 1. vyd. Praha : Vydavatelstvo Družstevní práce, 1947. 513 s.

ORT, Alexandr. *Edvard Beneš : Politik a diplomat*. 1. vyd. Praha : IRMA, 1994. 87 s. ISBN 80-901353-1-5.

PEROUTKA, Ferdinand. *Byl Edvard Beneš vinen?* 3. vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 1999. 26 s. ISBN 80-86107-09-4.

TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1993. 328 s. Archiv. ISBN 80-204-0365-5.

ZEMAN, Zbyněk. *Edvard Beneš: Politický životopis*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. 344 s. ISBN 80-2040770-7.

Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků : výstava k dějinám českého tisku na území České republiky. Praha : Státní ústřední archiv, 2002. 99 s. Katalog k výstavě. ISBN 80-86712-07-9.

Prameny

Rudé právo. 1945, roč. 25.

Rudé právo. 1948, roč. 28.

Svobodné slovo. 1945, roč. 1.

Svobodné slovo. 1948, roč. 4.

Právo. 16. 3. 1996.

Další zdroje

Britské listy [online]. leden-únor 2004 , 27.5.2004 [cit. 2006-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/18275.html>>. ISSN 1213-179.

VI. Obrazová příloha

Narod se rozloučil se svým velkým synem
Narod rakví presidenta dr. Ed. Beneše
lid manifestova svou věrnost republiky

Rozhodné a jednotné vystoupení našeho dělnictva zmařilo
chystané provokace reakčních a rozvatníků

Narod shromáždil celá paměť svého ztraceného družného
prezidenta dr. Edvarda Beneše ve středě dopoledne
ve smutném schůzi, která se konala v čele s
prezidentem Ant. Zápotockým, členy diplomatického
sboru a řadou významných osobností veřejného života.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh na čestném pohřbu dr. Edvarda Beneše

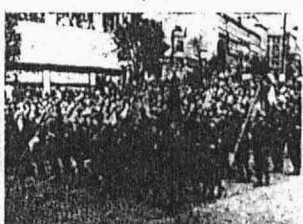
Průběh na čestném pohřbu dr. Edvarda Beneše

Průběh na čestném pohřbu dr. Edvarda Beneše

Průběh na čestném pohřbu dr. Edvarda Beneše

Průběh na čestném pohřbu dr. Edvarda Beneše

Zájmy miru si vyžadují přitvrdění
potrestání podněcovatelů války

Boj proti propagandě, která ohrožuje mírové vztahy
mezi národy

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Člověk se musí rozhodnout, zda chce žít v míru, nebo
v válce. Mír je zájmem všech národů.

Lid zmařil chystané
provokace reakce

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

Všechny úsporné akce vlády byly zmařeny
lidem, který se postavil na stranu demokracie.

V celé Francii probíhají stávky

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Hadilka socialistů H. Quetella potvrzení
podporu stávkových akcí

Smuteční schůze Národního
shromáždění

Narod shromáždil celá paměť svého ztraceného družného
prezidenta dr. Edvarda Beneše ve středě dopoledne
ve smutném schůzi, která se konala v čele s
prezidentem Ant. Zápotockým, členy diplomatického
sboru a řadou významných osobností veřejného života.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Průběh smutné schůze, předčasně přerušena 11 hodinou ráno,
byl velmi pohnutý a nádherný a pod předsednictvem
V. Pavla přerušena 11 hodinou ráno.

Projevy soustrasti k úmrtí
dr. Edvarda Beneše

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Ministr zahraničních věcí dr.
A. Štěrba a členové vlády vyjádřili
svou smutnou zprávu o úmrtí
prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Parlamenty světa musí bojovat
za mezinárodní spolupráci

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

Čl. dělníci musí bojovat za mezinárodní spolupráci
a mír mezi národy.

SVOBODNÉ SLOVO

LIST ČESKOSLOVENSKÉ STRANY SOCIALISTICKÉ

Hlavní město v hlubokém smutku

Poslední cesta a loučení

V jednotě a svornosti se všechen lid sklonil před památkou druhého presidenta dr. Edv. Beneše - Zesnulý si postavil v našich srdcích pomník nehynoucí

Praha je v hlubokém smutku. Mlčky přijímá nemluvné hosty, kteří se sem sjeli ze všech končin vlasti, aby na poslední cestě doprovodili druhého presidenta Československé republiky dr. Edvarda Beneše. Skončila se noc s úterý na středu, a již se poslední tisícem pražských občanů přišlo se zesnulým rozloučit do slavnostního mauzolea Památníku osvobození na vrchu Žitkově. Tady, památnými směnami, kam národ ukládá nejužší relikvie svého boje za svobodu, prošly od pondělního jitra do úterý v noci před katafalkem s ostatky velkého mrtvého nespočetné davů. Prošli lidé i nevyjádřitelně představitelé našeho státu; zástupci všech složek národa. V úterý v noci byly ostatky zesnulého převezeny do Pantheonu Národního muzea.

Středeční jitro zastihlo už v pražských ulicích početné hloučky lidí, kteří se stále pevněji řadili na okrajích chodníků ulic, jimiž odpoledne měl projít průvod a ostatky zesnulého dr. Edvarda Beneše: Václavské náměstí, Národní trída, nároží Národního divadla, náběžní směrem k Vyšehradu a dále Neklanovou ulicí směrem na Pankrác, kde na Náměstí Hrdinů bylo poslední rozloučení pražského lidu s velkým symeem českého národa dr. Edvardem Benešem, před jeho převozem do Tábora a Sezimova Ústí.

Den byl přidušeně tichlý, černé prapory zalehly i dnes překrvený život velkoměsta. Československý lid přišel svorně a jednotně se poklonit před památkou zesnulého presidenta a jednotně a svorně mu vzdát poslední čest.

V poledních hodinách byly již chodníky vyhrazených ulic přeplněny, po poledni byly uzavřeny pro veřejnou dopravu.

Poslední chvíle před rozloučením

Od nočních hodin stála u katafalku, na něm spočívá rakve a tělesnými pozůstatky zesnulého druhého presidenta dr. Edvarda Beneše, zahalená do státní vlajky, vojenká stráž. Na čestném místě v řadě věnců u katafalku spočívá věnec pani Hany Benešové a presidenta republiky Klementa Gottwaldka. Vedle nich na obě strany jsou rozloženy věnce Národního shromáždění - předsedy vlády a jeho náměstků, jednotlivých ministrů a egyptského krále Faruka. Nad záplavu květin září ve výši rakve po třech lampách na stojanech. Dopolodní přicházejí delegace. Byly četné: přišli horníci z dolu «President Beneš» krojované skupiny z Horního, Kyjova, Frenštátu, Chodská, delegace Jmáčka, do stavili se zástupci České národní rady, COS, delegace škol, slovenské university, Svazu bojovníků za svobodu, legionářských jednot, Hřbovských vysokocholářů, Svazu české mládeže, měst podniků a četných korporací.

Jelich věnce a mnohé další pokrývají všechny volné prostory vestibulu hlavního schodiště a dvorany, jimiž se prochází jen cestičkami po koberec. Jsou mezi nimi věnce všech zahraničních legací se stuhami v barvách jednotlivých států. Uprostřed schodiště, rozvěšující se ve čtyři ramena, je obrovský věnec sovětského velvyslance. Jsou tu věnce ROH, SNR, vojenských jednotek, nesoucích jména zesnulého, mezinárodního apoštolátu, vídeňských Čechů a Slováků a nespočetná řada věnců dalších. V arkádě před Pantheonem je věnec rodných Koldan, příbuzných zesnulého, rodiny kancléře Smutného, Národního muzea, hlavního města Prahy s iniciálami «E. B.» a věnec COS. Před průčelím Národního muzea planou na zábradlí rampy četné řecké ohně, na protější straně - Na můstku - ční uprostřed ulice mohutný černý pylon se řeckým ohněm. A středom této majestátního prostoru lehoučce vlaje špalír černých praporů.

Smuteční slavnost začíná

Smuteční slavnost v Pantheonu byla zahájena o 16. hodině. Zúčastnil se jich president republiky Klement Gottwald a chotí, předseda Národního shromáždění dr. Oldřich John, předseda vlády A. Zápotocký se všemi členy vlády, předsedové SNR a Sboru pověřenci, pověřenci, všichni členové diplomatického sboru v čele s doyenem, americkým velvyslancem L. Steinhardtem, vedoucí vojenských misí, zástupci všech církví, rektori vysokých škol a představitelé kulturního a politického života.

O 15. hodině stály již seřadény na prostranství před rampou Národního muzea čaty a plukovními prapory, praporek a standartami z celé republiky. Na stoličkách před budovou Muzea vlály státní vlajky, spjaté na pól řetůz, a na rampě plály řecké ohně. Jizdní dráha náměstí byla zastřena květy,

Pani Hana Benešová a bratr zesnulého Vojta Beneš

Předseda vlády mluví u katafalku

Pohřební průvod na Václavském náměstí

President republiky Kl. Gottwald a chotí

schodiště Pantheonu tonulo v moři věnců, z nichž v prvním patře upojal obrovský věnec velvyslancev SSSR v Praze. V síni Pantheonu, posvěcené ve smuteční tiché, shromážděval se dlouho před začátkem pohřebního obřadu smuteční hosté. Od černého pozadí arkády v čele síně se odrážely jasné barvy státní vlajky, do níž byla zabíjena rakve, spočívající mezi dvěma mramorovými sloupy na vysokém černém katafalku. Pod ní svítilo moře květů, věnců, mezi nimi uprostřed velkého věnce presidenta republiky Klementa Gottwaldka. Nad rakvi vysokou až ke kupoli se vinula obrovská státní vlajka na černém podkladě a od světla skleněné kupole splyval černý koronový útvar. Po stranách katafalku stáli pedelové v historických krojích s insigniemi.

Příchod presidenta republiky

Přesně o 16. hodině vešel do síně president republiky Klement Gottwald a chotí, doprovázen předsedou NS dr. Johnem a předsedou vlády Antonínem Zápotockým. Stal před rakví, sklonil se a vzdal poslední počtu zesnulému. Pak přistoupil a chotí k paní Haně Benešové a vyslovil jí soustrast. Potom usedl na presidentské místo před katafalkem. Vlevo od něho před předsedou NS dr. O. Johnem a předsedou vlády A. Zápotockým seděli zástupce egyptského krále Faruka, egyptský velvyslanec Ahmed Hakki.

V přední řadě po levé straně usedli předseda NS dr. Oldřich John, předseda vlády A. Zápotocký, náměstkové předsedy vlády V. Siroký, Zđ. Fierlinger, dr. J. Sevík, ministr zahraničních věcí dr. Vl. Clementis, ministr zahraničního obchodu dr. Ant. Gregor, ministr vnitra Václav Nosek, ministr financí dr. J. Dolanský, ministr školství dr. Zđ. Nejedlý, ministr spravedlnosti dr. A. Cepička, v druhé řadě ministr V. Kopecký, ministr průmyslu Aug. Kliment, ministr vnitřního obchodu Fr. Krajčír, ministr dopravy Al. Petr, ministr techniky dr. Ing. Em. Sielchta, ministr pošt dr. A. Neuman, ministr vnější vztahy Ing. L. Jankovcová a ministr pro sjednocení zákonů dr. Vavro Šrobár, vedle nich předsednictvo Národního shromáždění, za nimi předseda Slovenské národní rady K. Smidka, předseda sboru pověřenců dr. G. Husák, členové SNR a P. Ve čtvrté řadě po levé straně byl primátor hlavy města Prahy dr. V. Vacek, zástupce ZNV v Praze, zástupci měst Brna a Bratislavy, členové SP, představitelé církví, rektori vysokých škol, zástupci ÚVKČS generálního posl. R. Slánský, posl. M. Švernová a posl. G. Barč, náměstkové pražského primátora, zástupci politických klubů a vysokí úředníci ministerstev a ústředních úřadů.

Po pravé straně v přední řadě seděla pani Hana Benešová, bratr zesnulého V. Beneš, synovi dr. Jiří Beneš a Mír. Beneš, dvě neteře a další příbuzní. Mezi smutečními hosty byla dr. Alice Masaryková a vnučka presidenta T. G. Masaryka dr. Anna Masaryková a Herbert J. Langova. V dalších řadách seděl diplomatický sbor v plném počtu s doyenem, americkým velvyslancem L. Steinhardtem v čele, vedoucí vojenských misí, generalita a představitelé kulturního a politického života.

Projev předsedy vlády

Po 16. hodině zaznělo pod klenbou síně tklivé Largo z Dvořákovy symfonie «Z Nového světa» v přednesu Česká filharmonie. Před katafalk přistoupil předseda vlády Ant. Zápotocký a přednesl tento smuteční projev:

Je zbytečné pronášet mnohá slova tam, kde samy o sobě mluví velké činy. Za mrtvého dr. Edvarda Beneše jeho činy mluví. Svoji práci pro naši vlast a republiku postavil si již v srdcích našeho lidu pomník nehynoucí. Jeho jméno, památka a činy vstaly do dějin. Budeme se starat o to, aby tato památka zůstala vždy světlou a krásnou, jako byla jeho práce. Věřím, že se nezdají záhadně úmýřaly těch, kteří by památku velkého mrtvého chtěli pro své reakční cíle a prodlívové činy zneužívat. Vstavení těch, kteří předávající naši vlast do rukou fašistických okupantů, vyhnali presidenta dr. Edvarda Beneše z republiky do potupného exilu, nemají práva zneužívat památku toho - kdo proti okupantům, fašismu a zrádcům neuhýbně bojoval.

(Pokračování na str. 9.)

Lid na ulicích se neubránil dojatí